

ΜΑΡΙΑΣ ΔΕΜΙΡΗ

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ
ΤΟ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ

ΑΘΗΝΑ

ΜΑΡΙΑΣ ΔΕΜΙΡΗ

**ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ
ΤΟ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ**

ΑΘΗΝΑ

1966

ΠΟΡΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΧΙΟΝΙ ΣΤΑ ΧΕΙΜΑΔΙΑ

Ἡ μάνα, ἡ γιαγιά καὶ ἐμεῖς τὰ παιδιὰ, ὅπως κάθε φθινόπωρο, ξεκινήσαμε γιὰ τὸ χειμᾶδι. Ὁ Σπύρος καὶ ὁ Νίκος — τ' ἀδέρφια μου — καθήσανε μὲ τὰ πρόβατα στὸ βουνό, λίγες ἡμέρες ἀργότερα ἀπὸ ἐμᾶς.

Ἐμεῖς μὲ τὰ ζῶα φορτωμένα σιγὰ σιγὰ φτάσαμε στὸ χειμᾶδι. Ἡ μαμά καὶ ἡ Βάσω τὴν ἄλλη ἡμέρα πήγανε γιὰ νὰ κόψουν ἄχυρο καὶ κάναμε τὶς λιάσες γιὰ τὰ πρόβατα. Τὶς φκιάνουμε μὲ ξύλα μπηγμένα στὴ γῆ κι ἀπὸ πάνω ἄχυρο. Κάνουμε ἀκόμη μιὰ καλύβα, ὅπου βάλουμε τὰ ρούχα τὰ καθαρά καὶ ἄλλα πράγματα. Τώρα τὰ εἶχαμε ὅλα ἑτοιμα καὶ περιμένουμε μὲ ἀγωνία τὰ παιδιὰ μὲ τὰ πρόβατα. Μόλις ἀκούγαμε κουδούνια βγαίναμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ κυτάγαμε μήπως εἶναι τὰ πρόβατά μας. Μὰ δυστυχῶς τὰ πρόβατα δὲν εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὸ βουνό.

Νὰ κατεβοῦν φθινόπωρο, μέρα νύχτα ἔβρεχε. Σταμάτησε κάποτε ἡ βροχὴ καὶ ἄρχισε νὰ πέφτει χιόνι. Οἱ δρόμοι ἐκλείσαν. Δὲν μπορούσαν νὰ ξεκινήσουν γιὰ τὸ χειμᾶδι. Σιγὰ σιγὰ καὶ λίγο λίγο κατεβήκανε ἀπὸ τὸ βουνό καὶ φτάσανε σ' ἕνα χωριό, — στὴ Βίσανη. Ἐκεῖ ὁ Σπύρος παρακάλεσε μιὰ κυρία νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ βάλῃ τὰ πρόβατα στὸ εἰσόγειο.

— Κάνε μας τὴ χάρη, καλὴ μας κυρία.

Και ἡ κυρία πρόθυμη ἀμέσως τοῦ ἔδωσε τὸ κλειδί καὶ βάλανε τὰ πρόβατα στὸ ἰσόγειο. Τότε τ' ἀδέλφια μου καθήσανε νὰ φάνε, μὰ τὸ ψωμί δὲν τοὺς πήγαινε κάτω. Ἐσκεπτότανε πῶς νὰ φύγουν, τί θὰ τρώγανε τὰ πρόβατα; πῶς τὸ χιόνι δὲν σταμάταγε, πῶς τὰ πρόβατα βελάζανε γιατί πεινάγανε. Τότε ἡ σπιτονοικοκυρὰ λυπήθηκε τὸ κοπάδι καὶ τ' ἀδέλφια μου ποὺ δὲν εἶχαν τί νὰ φάνε. Καὶ ἔδωσε στὸ Σπύρο ἀρκετὸ κλαδί καὶ τὸ ἔρριξε στὰ πρόβατα, καὶ ἐκεῖνα λαίμαργα, προσπαθοῦσαν νὰ χορτάσουν τὴν πείνα τους. Τότε ὁ πρόεδρος τοῦ χωριοῦ εἶδε ποὺ τὸ χιόνι δὲν σταματοῦσε, τηλεφώνησε ἀμέσως στὰ Γιάννενα νὰ στείλουν μπουλντόζες ν' ἀνοίξουν τὸν δρόμο. Καὶ τὴν ἴδια ἡμέρα ἦρθαν οἱ μπουλντόζες καὶ ἀνοίξανε τὸ δρόμο. Αὐτὸ τοὺς ἔφερε χαρὰ μεγάλη.

Τὶς δύο ἡμέρες ποὺ μένανε εἶτανε μιὰ καλὴ φιλοξενία ἐκεῖ. Τὴν τρίτη ὅμως ἡμέρα τ' ἀδέλφια μου ἀποχαϊρέτησαν τὴν κυρία καὶ τὴν ξαναευχαρίστησαν μὲ ἐγκάρδια λόγια καὶ ξεκινήσανε. Βγήκανε ἀπὸ τὸ χωριό.

Ὁ Νίκος ἔκοψε ἓνα κλωνάρι κλαδί, καὶ πήγαινε μπροστὰ ἀπὸ τὰ πρόβατα. Καὶ ἔδειχνε τὸ κλαδί καὶ τρέχανε κι αὐτὰ ἀπὸ πίσω του. Ἔτσι τὰ ξεγελοῦν τὰ φτωχὰ στίς δύσκολες ὥρες. Καὶ σιγὰ σιγὰ φτάσανε σὲ μιὰ ἐκκλησία.

Τὰ πρόβατα ἀνοίξανε σὲ μιὰ μεγάλη πεδιάδα, τώρα καὶ μὲ τὰ πόδια ἀκόμα σκαλίζανε τὸ χιόνι καὶ βρῖσκανε τὸ χορτάρι.

Ὁ Νίκος ἀναίψε φωτιά, ζέστανε τὸ ψωμί γιὰ νὰ φάνε, μετρήσανε τὰ πρόβατα καὶ τὰ βρῖκανε ἐν τάξει. Μὲ μεγάλη χαρὰ ἔτσι φάγανε εὐχαριστημένοι καὶ βγάλανε τὶς κάλτσες τους ποὺ εἶτανε βρεγμένες καὶ βάλανε στεγνές. Τὶς εἶχε ἀφίσει ἡ μάνα μας κάνοντας πρόνοια, σὰν μάνα ποὺ εἶναι καὶ ἑαίρει νὰ τὰ φροντίξῃ βλα. Ἔστερα σηκωθῆκανε μαζέψανε τὰ πρόβατα καὶ ξεκινήσανε.

Ὁ Σπύρος εἶχε βάλει ἔλα τὰ κουδούνια στὰ πρόβατα γιὰ νὰ τ' ἀκοῦνε. Εἶχε πλακώσει ἡ δμίγλη καὶ περπατοῦσαν

γύρω από τὰ πρόβατα, γιατί δὲν ἔβλεπαν μακριά. Μὰ καὶ τὰ κουδοῦνια εἶχανε βουλώσει ἀπὸ τὸ χιόνι καὶ δὲν τ' ἀκούγα-
νε. Ἔτσι προχωρώντας μὲ κίνδυνο, φτάσανε σ' ἕνα μεγάλο
ποτάμι. Τὸ ποτάμι κατέβαζε πάρα πολὺ νερό, ποὺ κατέβαινε
πηδώντας τὰ βράχια.

— Τώρα πῶς θὰ περάσουμε; εἶπαν μεταξύ τους.

Καθίσανε κάτω ἀπὸ ἕνα μεγάλο δέντρο. Τὰ πρόβατα εἶ-
χανε μαζευτῆ τὸ ἕνα πάνω ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀπὸ τὸ κρῖο. Ὄταν
τὸ νερὸ εἶχε λιγοστέψει, ὕστερα ἀπὸ ὥρες, τότε περάσανε
τὰ πρόβατα σιγὰ σιγὰ καὶ προσεχτικά.

Ὁ Σπύρος καὶ ὁ Νίκος περάσανε ἀπὸ τὴ γέφυρα. Τὰ
πρόβατα δὲν περνοῦνε τὰ γεφύρια, ὅπως ξαίρουμε ἑμεῖς.

Ἔτσι περάσανε τὸ ποτάμι κατευθεῖαν, μαζέψανε τὰ πρό-
βατα καὶ φεύγανε σιγὰ σιγὰ.

Ἀπὸ τὴ συγνεψιὰ τὴν πολλή, ποὺ πλάκωσε τὰ πρόβατα
χωρίστηκαν μισὰ ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ μεριά καὶ μισὰ ἀπὸ τὴν
δεξιὰ μεριά. Καὶ τὰ ἀδέλφια μου δὲν τὰ εἶδαν τὰ μισὰ, ποὺ
πῆραν πρὸς τὰ πάνω ἢ τὰ κάτω.

Γιὰ μιὰ στιγμή ὁ Νίκος τὰ μέτρησε καὶ τὰ ξαναμέτρησε
στενοχωρημένος τὰ πρόβατα καὶ τὰ βόηκε τὰ μισὰ. Τότε ἔ-
μπηξε τὴς φωνὲς καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸ βουνό, ἀλλὰ ὁ Σπύρος,
τοῦ φώναξε νὰ καθίση στὰ πρόβατα καὶ νὰ πάη ὁ ἴδιος νὰ
ψάξῃ. Κ' ἔτρεξε, ἔφαγνε ἔφαγνε μὰ δὲν τὰ εὑρίσκει. Κατα-
στενοχωρημένος πηγαίνει στὴν ἐκκλησία στὸ δάσος καὶ
ἔκανε τὴν προσευχή του. Παρακάλεσε τὸ Θεὸ μὲ δάκρυα,
καὶ ἔταξε δυὸ κιλά λάδι. Μετὰ ἀπὸ πολὺ μεγάλη ταλαιπω-
ρία φτάσανε στὶς Φιλιάτες, μιὰ πολιτεία ποὺ τὴν πέρασαν ἀπὸ
τὴν ἄκρη καὶ ἀπὸ ἔξω. Ἐκεῖ πῆραν λίγο φωμί φρέσκο μὲ
χαλβὰ καὶ ξεκινήσανε γιὰ τὸ χωριὸ ποὺ μέναμε τὸ χειμῶνα.

Σ' ἕνα στενὸ δρομάκι ἔπαι περνάγανε τὰ πρόβατα ἕνα
ἕνα, σὰν τὸ κομπολόγι, ὁ Σπύρος ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά καὶ ὁ
Νίκος ἀπὸ τὴν ἄλλη τὰ μετράγανε. Ἀλλὰ δὲν τὰ βόηγανε

έν τάξει. Τὰ βροίκανε δέκα ὀλιγότερα καὶ καταστενοχωρο-
μένοι ἤρθανε στὸ σπίτι.

Ἐμεῖς τοὺς εἶδαμε ἀπὸ μισὴ ὥρα μακριὰ καὶ τρέξαμα
τὸν κατήφορο καὶ φτάσαμε στὰ ἀγαπημένα μας πρόβατα.
Φιλήσαμε τὸν Σπύρο καὶ τὸν Νίκο, ἀγκαλιάσαμε καὶ τὰ
πρόβατα καὶ πηγαίναμε γιὰ τὸ σπίτι σιγά σιγά. Τοὺς εἶχανε
γεννήσει καὶ δύο προβατίνες καὶ εἶχαν κάνει δύο ἀρνάκια ὡ-
ραῖα ποὺ τὰ πήραμε στὴν ἀγκαλιά μας καὶ τὰ φυλάγαμε.
Ἔτσι: χαριτωμένα, διακριῶς.

Ἡ Σπύρος μᾶς ἔλεγε ν' ἀφήσουμε τ' ἀρνάκια ἀπὸ τὰ
χέρια νὰ πάμε μὲ τίς προβατίνες, ἀλλὰ ἐμεῖς τοὺ λέγαμε:
— Ὁχι, γιατί θὰ κουραστοῦνε τὰ φτωχά.

Τέλος πάντων φτάσαμε στὸ σπίτι. Ὅταν εἶδε ἡμαῖὰ τὰ
πρόβατα καὶ τὰ παιδιὰ, ἐγινε ἀπερίγραπτη ἡ χαρὰ τῆς. Τὰ
πρόβατα ἀνοίξανε στὸ καταπράσινο χορτάρι καὶ βοσκάζανε
καὶ αὐτὰ χαρούμενα. Σὴν νύχτωσε μαζέψαμε τὰ πρόβατα
στὸ μαντρί καὶ πήγαμε στὸ σπίτι γιὰ νὰ φάμε. Φάγαμε, καὶ
μετὰ ὁ Σπύρος καὶ ὁ Νίκος μᾶς διηγήθηκαν πῶς τὰ περάσα-
νε στὸ δρόμο, μᾶς εἶπαν πῶς χάσανε καὶ λίγα πρόβατα, καὶ
ταλαιπωρήθηκαν πάρα πολύ, καὶ μάλιστα κλαίγαμε, ὅταν ὁ
Σπύρος μᾶς εἶπε ποιά πρόβατα χάσανε. Ἔτσι εἶναι ἡ ζωὴ
τῆς στάνης. Ἔτσι ὑποφέρουμε ὀδηγώντας τὰ κοπάδια. Πολ-
λά εἶναι τὰ βάσανα τοῦ κοπαδιοῦ, πολλὰ τὰ μαρτύρια τῆς
ζωῆς τοῦ λόγγου, τῆς στάνης ποὺ τόσο τὴν ἀγαπῶ, ἂν καὶ
μᾶς βασανίζει πολύ.

ΤΟ ΦΕΙΔΙ ΠΟΥ ΕΤΡΩΓΕ ΤΑ ΑΥΓΑ

Τὸ χειμώνα μένουμε στὸ χειμάδι καὶ δὲν ἔχουμε εὐκολίες γιὰ τὴν καθαριότητα, οὔτε μποροῦμε νὰ ἔχουμε ξεχωριστὸ δωμάτιο γιὰ τοὺς ξένους. Μία εξαδέλφη μου εἶχε ἓνα δωμάτιο. Σ' αὐτὸ κοιμότανε, σ' αὐτὸ μαγειρεύανε, ἐκεῖ εἶχε τὰ ρούχα, ἐκεῖ ὄλα τὰ ὑπάρχοντά της. Σὲ μιὰ ἄκρη εἶχε τὴ λάτρα ποὺ ἀναβε φωτιά, καὶ τὴ γάστρα ποὺ εἴφηνε τὸ ψωμί.

Πιὸ πέρα εἶχε ψιιάξει ἓνα ράφι ψηλό, καὶ εἶχε τὸ ψωμί καὶ τὸ εἰκόνημα. Πιὸ χαμηλά ἓνα ράφι μεγάλο, στὴν ἄκρη εἶχε τὸ ἀλεύρι, καὶ συνέχεια εἶχε τὰ ρούχα τῆς βελάντζης τοῦ ὕπνου. Ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ράφι εἶχε τὸ τυρὶ στὴν ἄκρη, πρὸς τὴν πόρτα, ἐκεῖ γενάγανε καὶ οἱ κότες. Εἶχε ἔξη κότες, κάθ' ἡμέρα γενάγανε καὶ τ' αὐγὰ λείπανε ἀπὸ τὴν φωλιά τους.

Εἶχαμε ἓνα κουταβάκι μικρὸ καὶ νομίζαμε ὅτι πήγαινε τὸ σκυλάκι μας τὴ νύχτα καὶ τὰ τρωγε. Μέρα νύχτα ἕμως τὸ σκυλάκι μας τὸ εἶχαμε δεμένο γιὰ νὰ μὴν κάνη τούτη τὴ ζημιὰ. Ἀλλὰ τ' αὐγὰ πάλι λείπανε ἀπὸ τὴν φωλιά. Τότε ἡ εξαδέλφη μου πήρε μέσα στὸ δωμάτιο, ἓνα ξύλο κοντρό, φώναξε καὶ τὸν ἀδελφὸ της, κι ἔκλεισε τὴν πόρτα τοῦ δωματίου.

Σάν φάγανε, σβύσανε τή λάμπα και ξαπλώσανε νά κοιμηθούνε, δῆθεν κοιμόντουσαν. Μόλις κλείσανε τò φῶς, ἀκούσανε θόρυβο στήν πόρτα, ἀμέσως ἀνοίξανε τò φῶς και εἶδανε ἕνα μεγάλο φεῖδι πού ἐρχόταν και πήγαινε ἴσα στά αὐγά. Τότε ἀρχίσανε νά κτυπάνε τò φεῖδι με τò παλούκι ὄσπου τò σκοτώσανε. Τέλος πάντων σάν τò σκοτώσανε τò βγάλανε ἔξω και τò πετάξανε πιδ πέρα, ἀπό τò σπίτι. Και τò βρήκαν οἱ γάτες και τò φάγανε.

"Ὡστε και τὰ φείδια τρώνε τ' αὐγά και με κίνδυνο νά χάσουν τή ζωή τους, ὅπως τάπαθε ὁ καλὸς «ἔφις».

ΕΝΑΣ ΓΑΜΟΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ

Έδχανε παλιά συνήθεια οί παπούδες μας νά άρραβωνιάζου-
νε τά έγγόνια τους ή τά παιδιά τους από την κούνια. Έτσι
καί ο παπούς μου άρραβώνιασε τόν άδελφό μου οκτώ ήμε-
ρών. Όκτώ ήμερών είτανε ο άδελφός μου καί ή νέα δύο ή-
μερών. Ό παπούς μου καί ο παπούς τής νύφης μιλάγανε
για τά πρόβατα, για τή στάνη. Μά ο παπούς μου ξάφνου εί-
πε στον παπού τής νέας.

— Ξέρεις τί σκέφτηκα; Μιά πού γεννήθηκε έχτες ή έγ-
γονούλα σου καί γεννήθηκε καί ο έγγονός μου τούτη την έ-
βδομάδα, λέγω νά τούς άρραβωνιάσουμε καί όταν μεγαλώσου-
νε νά τούς παντρέψουμε.

Και ο παπούς τής νέας, καί αυτός χαρούμενος είπε :

— Μιά πού τό θέλεις, φίλε, νά τό κάνουμε αυτό τό γλέν-
τι σήμερα κι ελας. Καί έτσι έγινε τό βραδάκι ένα ώρατο
γλέντι. Ήπιανε καί ευχήθηκαν νά μεγαλώσουνε τά παιδιά,
για νά τούς παντρέψουνε. Έτσι τά παιδιά σιγά σιγά μεγα-
λώσανε, παίζοντας άναμεταξύ τους. Όταν έγινε 8 χρονών ο
άδελφός μου καί ή νέα, άρχίσανε τή νέα ζωή. Τότε κατάλα-
βαν πώς είναι άρραβωνιασμένοι. Ή νύφη μας ποτέ δέν φα-
νερώθηκε μπροστά μας, μόλις μάς έβλεπε άλλαζε δρόμο για

νά μὴν τή δοῦμε, γιατί τόχουμε ντροπή ἢ νύφη νά μιλάη με τὸ σόϊ τοῦ γαμπροῦ καί με τὸ γαμπρό.

Ὅταν καμιὰ φορά ἡ νύφη ἔβλεπε τὸν Σπύρο, ἔτρεχε πέτρα σὲ πέτρα νά κρυφτῆ νά μὴν τὴν ἴδῃ. Πολλές φορές ἡ νύφη περνοῦσε μαζί με τὴν μητέρα της καί με τὴν ἀδελφή της, κοντά ἀπὸ τὸν Σπύρο, ὅπου βοσκοῦσε τὰ πρόβατα δίχως νά σηκώσῃ τὸ κεφάλι της, νά κυτάξῃ ἀριστερὰ καί δεξιὰ. Φοροῦσε τὸ μαντήλι της καί εἶχε σκεπασμένο ὄλο τὸ κεφάλι της. Οὔτε καί τὰ μάτια της δὲν ἔβλεπε, γιατί τὰ σκέπαζε ἀπὸ τὴν ντροπή της. Ἡ πεθερὰ ἔλεγε στὸ γαμπρό.

—Τὶ κάνεις παιδί μου, εἶσαι καλά;

Καί ὁ ἀδελφός μου με τὸ κεφάλι σκυμένο στὴν γῆ, της ἀπαντοῦσε ροδοκόκκινος σὰν παπαρούνα, καί αὐτὸς ποῦ μιλοῦσε με τὴν πεθερὰ του, δάγκανε τὰ λόγια του ἀπὸ τὴν ντροπή του.

—Καλὰ εἶμαι θεία, ἔλεγε, εἰσύ;

Κάθε Πάσχα ἡ μητέρα μου σκεφτότανε τί δῶρο θὰ κάνῃ στὴν νύφη της.

Ἦρθε ἓνα Πάσχα. Τῆς ετοίμασαμε μιὰ ὠραία κουλούρα με τὸ Πασχαλινὸ αὐγὸ στὴν μέση με τὴν λαμπάδα της ἀνάστασης καί μιὰ ὠραιότατη βελουδένια ποδιά κεντημένη με βλάχικο σχέδιο. Καί τὰ πήρε τὰ δῶρα ἡ ἀδελφή μου καί τῆς τὰ πήγε ἀπὸ βραδύς. Ἡ νύφη μόλις εἶδε τὴν κουνιάδα της σηκώθηκε ἀπὸ κάτω καί τῆς γύρισε τὴν πλάτη της, καί σκέπασε καί τὸ πρόσωπό της με τὸ μαντήλι, ροδοκόκκινη ἀπὸ ντροπή. Τότε τὴν φίλησε ἡ Βάσω τῆς ἔδωσε καί τὰ δῶρα καί ἔφυγε. Μετά, τὴν ἴδια μέρα καί ἡ νύφη ἔστειλε τὰ δῶρα στὸ σπίτι μας με τὴν ἀδελφή της. Τῆς μαμάς καί τῆς γιαγιάς ἓνα ζευγάρι κάλτσες πλεγμένες με τὰ χέρια της, τῆς Βάσως μιὰ ποδιά, τῆς Ἑλένης καί τῆς Βαρβάρας καλτσάκια, στὸ Νίκο καί στὸν Ναπολέοντα ὠραῖες ὑφαντὲς καί κεντημένες τσάντες (ταγάρια). Αὐτὰ γινότανε πολὺ συχνὰ τὰ δῶρα. Εἴκοσι χρόνια τὴν εἶχαμε ἀρραβωνιασμένη τὴ νύφη,

δίχως νά μᾶς ἔχη μιλήσει. Μὲ τὸ Σπύρο πάλι ποτὲ δὲν βλέ-
πότανε. Φύγαμε στὸ χειμᾶδι στὰ εἴκοσι χρόνια μὲ τὴν ἀπό-
φαση, ὅταν θὰ γυρνοῦσαμε ἀπὸ τὸ χειμαδιὸ νά κάνουμε τὸν
γάμο, νά τοὺς παντρέψουμε. Ἄλλὰ δυστυχῶς ἤρθαν εἰς ἀ-
νάποδα. Δὲν εἶχαμε φτάσει στὸ χειμᾶδι καὶ ἀκούσαμε τὰ
μαντάτα. Πῶς ἡ νύφη μᾶς παντρέφτηκε ἕνα χῆρο μὲ δύο
παιδιά! Τὸ σπίτι μᾶς ἔγινε ἄνω-κάτω. Ὁ Σπύρος βαρεῖά πί-
κρα δοκίμασε. Ἦθελε νά τὴν σκοτώσῃ τὴ νέα, ἀλλὰ ἡ μη-
τέρα μου καὶ ἡ γιαγιά μου τὸν συμβουλεύανε νά μὴ κάνῃ
τέτοιο κακὸ, γιατί θὰ πηγαίναμε εἰς τὸ σπίτι χαμένοι.
Τέλος πάντων ἕνας χειμῶνας πέρασε ὥσπου νά κατακαθί-
σῃ τοῦτο τὸ κακὸ μὲ τὰ φρόνιμα λόγια καὶ τὴς συμβουλῆς.
"Ὅταν ἀνεβήκαμε καὶ ἤρθαμε στὸ Κεφαλόβρυσσο τὸ καλοκαί-
ρι ζητήσαμε τὰ δῶρα ποὺ τῆς κάναμε πρὸ παντὸς τὴν βε-
λουδένια ποδιὰ ποὺ κόστισε 150 δραχμῆς καὶ δὲν θέλησε νά
μᾶς τὰ δώσουνε. Καὶ μιὰ φορὰ γινότανε μιὰ χαρὰ, σ' ἕναν
ἐξάδελφο τῆς μητέρας μου καὶ χόρευε ἡ νέα καὶ φοροῦσε τὴν
ποδιὰ μᾶς. Καὶ πηγαίνει ἡ μαμὰ ἀπὸ πίσω τῆς καὶ τῆς λέη:

— Ἐὰν ἴσσουνα μὲ τὸ παιδί μου, νά τὴν φοροῦσες τὴν πο-
διὰ, τώρα ποὺ πῆγες στὸν χῆρο, νά τὴν βγάλῃς. Καὶ μὲ τὸ
φαλδί ποῦχε στὴν τσέπη τῆς χράπ τῆς τὴν ἔκοψε καὶ τρε-
χάλα ἀπὸ τὸ γάμο ἤρθε στὸ σπίτι. Οἱ συγγενεῖς τῆς νέας γί-
νανε ἄνω-κάτω. Ὁ κόσμος παρατήσανε τὸ γάμο καὶ ἤρθανε
στὸ σπίτι μᾶς λέγοντας στὴ μαμὰ:

— Μπράβο Χαρίκλεια, πῶς τὰ κατάφερες καὶ τὴν πῆ-
ρες τὴν ποδιὰ; Καὶ ἀπὸ τότε τῆς βγάλανε καὶ τραγοῦδι τῆς
νέας ὁ κόσμος, καὶ τὸ τραγουδάγανε. Ἡ μάνα καὶ ἐγὼ πῆ-
ραμε τὴν ποδιὰ καὶ πήγαμε στὴν ἐκκλησία καὶ τὴν βλέπα-
νε ὁ κόσμος εἰς καὶ γελᾶγανε μὲ τὴν ποδιὰ τῆς νέας. Με-
τὰ ἀπὸ δύο χρόνια ἡ μητέρα βρῆκε ἕνα πάρα πολὺ καλὸ
κορίτσι καὶ τὸν παντρέψαμε καὶ ζοῦμε μαζ' ἑλοὶ καὶ ἐμεῖς
καλὰ κι αὐτοὶ καλύτερα.

ΠΩΣ ΕΓΙΝΕ Ο ΓΑΜΟΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΜΟΥ

Τώρα θά σ'αξ διηγηθῶ τὸ γάμο τῆς ἀδελφῆς μου, ποὺ παραβρέθηκα ἐκεῖ καὶ ἔχει γίνει πρὸ ἑνα δύο μῆνες. Ἡ μητέρα μου τὴν ἀδελφή μου τὴν ἔκανε μιὰ τέλεια νοικοκυρά, ἀπὸ μικρὴ ἢ Βάσω, ἔτσι τὴν λένε, ἔμαθε ὅλες τὶς δουλειές. Πρῶτα-πρῶτα ἔμαθε νὰ γνέθῃ, νὰ ὑφαίνει, καὶ νὰ κάνῃ στὸν ἀργαλειὸ ὅλη τὴν προίκα τῆς, μετὰ τὴν βοήθεια τῆς γιαγιάς, τῆς νύφης, καὶ τῆς μαμᾶς. Ἀπὸ μικρὴ ἄρχισε νὰ κεντάῃ τὴν προίκα, μετὰ τὰ χέρια τῆς. Κάθε χρόνο κεντοῦσε ἕξ μαξιλάρια, ἕξ ταγάρια, ἕξ ποδιές, καὶ ἀμέτρητα ζευγάρια καλτσες. Ἐπλεκε τὸ χειμῶνα κοντὰ στὴ φωτιά παρέα μετὰ τὴν γιαγιά μου τὰ βράδια. Μιὰ ἡμέρα ἢ Βάσω εἶτανε καλεσμένη σὲ χαρά, καὶ χόρευε μετὰ πολλὰ κορίτσια. Κατὰ τύχη τὴν εἶδε ἕνα παιδί, ἕνα παλλικάρι ποὺ τοῦ ἄρρεσε πάρα πολύ, καὶ χωρὶς νὰ πῆ τίποτα στὴ Βάσω, πῆγε στὴν θεία του καὶ εἶπε :

—Θεία, μὲ ἄρρεσε πάρα πολύ ἐκεῖνο τὸ κορίτσι τοῦ Ἡλίου Δεμίρη, καὶ ἂν θέλῃς νὰ τὸ πῆς τῆς μαμᾶς μου. Τὸ παιδί ντράπηκε νὰ τὸ πῆ αὐτὸ στὴν μητέρα του, πῶς θέλει νὰ παντρευτῇ τὴ Βάσω.

Ἡ θεία του, μιὰ καὶ δυό, σηκώνεται καὶ πάει στὴ μητέρα τοῦ παιδιοῦ. Τὰ μιλῆσανε καὶ οἱ δυὸ καὶ εἶπαν :

—Τὸ κορίτσι εἶναι πολὺ καλὸ. Μέχρι τώρα δὲν ἔχουμε ἀκούσει τίποτα κακὸ, νὰ γελᾷ μὲ τὸν ἕναν καὶ μὲ τὸν ἄλλο.

—Θὰ τὸ πῶ καὶ στὸν ἄντρα μου, εἶπε ἡ συμπέθερα.

Καὶ τὰ μίλησε καὶ μὲ τὸν ἄντρα τῆς, καὶ συμφωνήσανε νὰ τὸ ποῦνε στὴν μαμὰ μου.

Μιὰ ἡμέρα ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ βρῆκε τὴ μητέρα μου στὴν πλατεῖα καὶ τῆς εἶπε :

—Ξέρεις τί σκέφτηκα, Ἡλίας;

—Τί; ρώτησε ἑκφνιασμένη ἡ μαμὰ. Καὶ ὁ συμπέθερος πρόσθεσε :

—Λέω ἐγὼ νὰ ἀρραβωνιάζαμε τὸ παιδί μου μὲ τὴν κοπέλα σου τὴ μεγάλη.

—Εὐχαρίστως, εἶπε ἡ μαμὰ. Καλωσύνη νάχης πάντα τοῦ ξαναεἶπε καὶ τὸν καληνύχτισε.

Ἡ μαμὰ ἔφτασε στὸ σπίτι χαρούμενη καὶ τὸ εἶπε στὴ νύφη, στὴν γιαγιά, καὶ στὸ θεῖο Ἀθανάση. Ὅσοι τὸ μάθανε, λέγανε :

—Τί τύχη εἶχε τὸ κορίτσι τῆς Χαρίκλειας, νὰ πάρῃ ἄντρα γραμματιζούμενο καὶ νὰ κἀνῃ πεθερὸ τσέλιγκα.

—Χρυσὸ παιδί, μάλαμα παιδί, λέγανε γιὰ τὸ γαμπρό, ὁ ἕνας κι ὁ ἄλλος ποὺ τ' ἀκούγανε.

Νὰ τα μας καὶ τὴν Κυριακὴ γίνανε οἱ ἀρραβῶνες.

ἽΟ θεῖος ἔφερε δῶρο στὴ Βάσω ἕνα μπαούλο Γιαννιώτικο, ὠραῖο κι' ἕνα φουστάνι βελουδένιο, ποὺ θὰ φοροῦσε τὴν ὠραιότερη ἡμέρα τῆς ζωῆς τῆς, στὸ γάμο τῆς. Ἡ μητέρα μου ἔλοι τους καθάρισανε τὸ σπίτι καὶ περιμένανε τὸν συμπέθερο νὰ κάνουν τοὺς ἀρραβῶνες.

Σὲ λίγη ὥρα ἔφτασε ὁ συμπέθερος μὲ τὴ μεγαλύτερη νύφη του. Τὸν περιμένανε ὁ θεῖος μου, ἡ μαμὰ, ἡ γιαγιά, τὰ ἀδέλφια μου ἔλα, καὶ οἱ συγγενεῖς μας. Ὁ θεῖος μου πήρε δίσκο νὰ κερᾷ τὸν συμπέθερο, ὁ συμπέθερος γύρισε πίσω τὸ δίσκο καὶ εἶπε :

—Θὰ μὲ κερᾷ ἡ νύφη μου, πρόσθεσε, ἐὰν δὲν θὰ βγῆ, νὰ μὲ κερᾷ, θὰ σηκωθῶ νὰ φύγω.

Ἡ Βάσω κλειδωμένη στὸ ἄλλο δωμάτιο ἔτρεμε σὰ φύλλο.
Τὴν παρακάλαγε ὁ θεῖος νὰ βγῆ νὰ κερᾶση. Ἡ Βάσω
ἐπέμενε :

—Ὅχι. Δὲν μπορῶ. Ντρέπομαι νὰ βγῶ.

Ὁ συμπέθερος εἶπε τότε :

—Μὲ τὰ παλιά της ρούχα νάρθη δὲν τὴ θέλω ντυμένη
καλά.

Τέλος πάντων τὴν καταφέρανε καὶ πῆγε νὰ τὸν κερᾶση.
Πῆρε τὸ δίσκο στὰ χέρια της ποὺ τρέμανε, καὶ τὸν κέρασε,
δίχως νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια της, ροδοκόκκινη ἀπὸ ντροπή.
Μετὰ ἀπὸ λίγο πῆγε καὶ πῆρε τὰ φλιτζάνια. Ὁ πεθερὸς τῆς
ἔρριξε στὸ δίσκο 100 δραχμὲς καὶ ἓνα φουστάνι ἄραφτο καὶ
ἡ συννυφάδα της τῆς ἔρριξε 30 δραχμὲς. Χωρὶς νὰ βγάλῃ
τσιμουδιά, οὔτε νὰ εὐχαριστήσῃ, ἔφυγε ἀπὸ τὸ δωμάτιο παίρ-
νοντας τὰ δῶρα στὸ δίσκο.

Μετὰ ἄρχισε τὸ γλέντι. Τραγουδάγανε χαρούμενοι, πίνα-
νε καὶ χορεύανε. Τὸ βραδάκι ἔφυγε ὁ συμπέθερος καὶ ἡ νύφη
τοῦ καληνυχτίζοντας μὲ τὴν εὐχὴ στὸ στόμα :

—Νὰ ζήσετε καὶ καλὰ στέφανα.

Αὐτὸ εἶτανε. Τοὺς ἀρραβωνιάσανε οἱ γονεὶς δίχως τὸ γα-
μπρὸ καὶ τὴ νύφη. Ἡ Βάσω τὴν προῖκα δὲν τὴν εἶχε ἔτοι-
μη. Ὁ γάμος θὰ γινότανε σύντομα.

Ἀπὸ τίς τέσσερις ἡ ὥρα, λοιπόν, ποὺ ξυπνάμε μέχρι τὸ
βράδυ δὲν σήκωνε τὸ κεφάλι της ἀπὸ τὴ δουλειά. Μιά δου-
λειὰ τελείωνε καὶ ἄρχιζε τὴν ἄλλη. Ὅπου ἔγινε ἡ προῖκα
δίχως νὰ λείπει τίποτε. Φλοκάτες βελόντζες, κηλίμια, μπάν-
τες γιὰ τὸν τοῖχο, διαδρόμους καὶ ἀμέτρητα πολλὰ ἄλλα
πράγματα κάνανε. Τὴν ἄλλη Κυριακὴ γινότανε ὁ γάμος. Ὁ
πεθερὸς καὶ ἡ πεθερὰ ἦρθανε στὸ σπίτι μας καὶ εἶπανε :

—Τὴν ἄλλη Κυριακὴ θὰ γίνῃ ὁ γάμος, συμπεθέρα, στὸ
σπίτι του γαμπροῦ.

Καλέσανε λοιπόν πολλὰ κορίτσια τὴν Κυριακὴ τὸ ἀπό-
γευμα.

Σ' ένα σακκί είχανε πολύ στάρι. Τὸ βάλανε σὲ μιὰ πέτρα, καὶ ἓνα κορίτσι ἀπὸ μιὰ μεριά κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄλλο κορίτσι καὶ μὲ δυὸ κόπανα ἀρχίσανε νὰ κτυπᾶνε τὸ στάρι, ἐνῶ τὰ κορίτσια τραγουδάγανε μὲ χαρὰ καὶ μὲ κέφι διάφορα τραγούδια ὁμορφα. Μιὰ ὥρα περίπου τὸ κοπανοῦσανε τὸ στάρι, ὥσπου ἔσκασε στὴ μέση.

Μετὰ σταματήσανε τὸ τραγούδι καὶ βάλανε τὸ στάρι σ' ἓνα καζάνι κι' ἔβραζε ὡς τὸ πρωί. Τὸ πρωί, ταχιά ταχιά, μαζεύτηκαν πολλὰ κορίτσια καὶ ὄλες παρέα ξεκίνησαν στὸ βουνὸ γιὰ ξύλα γιὰ νὰ ἔχουνε στὸ γάμο. Ὅταν βγήκε ὁ ἥλιος, τὰ κορίτσια τὴν ὥρα ἐκείνη γυρῶσανε τραγουδώντας βλάχικα, ἐνῶ δυὸ ἀγοράκια μπροστὰ κρατάγανε τὴν φλόμπουρα ποὺ είχανε κόψει στὸ δάσος, πὰ νὰ πῆ ἓνα κλαρί, ὄψη-λὸ ποὺ τὸ είχανε καθάρσει καὶ μόνο πάνω στὴν κορφὴ εἶχανε ἀφήσει κλαδιά. Φτάσανε στὸ σπίτι ξεφορτωθήκανε τὸ ζαλίκι τους καὶ ἀρχίσανε νὰ στολίζουσι τὴν φλόμπουρα.

Ἡ συμπεθέρα εἶχε βάψει μαλλιά σὲ διάφορα χρώματα καὶ τὰ κορίτσια πῆραν τὰ μαλλιά καὶ τραγουδιστὰ τὰ δένανε στὴν κορφὴ τῆς φλόμπουρας ἀπὸ τὰ κλαδιά.

Καὶ σὰν βάλανε τὰ μαλλιά, προσθέσανε καὶ μῆλα. Μετὰ πῆραν ἓνα μαντήλι ἄσπρο καὶ βάλανε στὶς τέσσερις γωνιᾶς ἀπὸ μιὰ τούφα μαλλιά καὶ μιὰ πιὸ μεγάλη τούφα τὴν βάλανε στὴ μέση, κάνοντας ἓνα παλιό μας ἔθιμο καὶ μετὰ πῆραν τὸ μαντήλι καὶ τὸ κρεμάσανε στὴν φλόμπουρα καὶ ἀπλώσε σὰν σημάλα καὶ τραγουδιστὰ τὸ δέσανε στὸ παράθυρο. Καὶ ἀπὸ τὰ χρωματιστὰ μαλλιά πῆραν τὰ κορίτσια καὶ δέσανε στὶς κοτσίδες τους. Καὶ μετὰ καθίσανε καὶ φάγανε τὸ στάρι καὶ κατόπι ὁ συμπέθερος ἔκανε προσκαλέσματα γραμμένα καὶ κάλεσε ὄλους τοὺς συγγενεῖς.

Εἶμαστε τώρα στὸ σπίτι τῆς νύφης.

Καλέσανε ὄλους τοὺς συγγενεῖς γιὰ τὸ γάμο. Μετὰ ἦ μαμὰ ἔστειλε τὴν Ἑλένη καὶ τὴν Βαρβάρα νὰ φωνάξουσι τοὺς συγγενεῖς ἀπὸ τὸ χωριό. Ἔτσι μαζεύτηκαν ὄλοι καὶ ἀνοιξαν

τὴν προίκα τῆς νύφης. Τὰ ἀνοίξανε ἔλα πάνω στὸ κρεββάτι. Πρῶτα πρῶτα στρώσανε τὶς φλοκάτες βελέντζες, μετὰ μὲ τὴ σειρὰ ἔλα τὰ μαξιλάρια, τὶς ποδιές τὶς μάλλινες καὶ τὶς κάλτσες, τὰ τσαντάκια, τὶς φοῦστες τὶς μάλλινες καὶ ἔλα τὰ φουστάνια τῆς, τὶς μπάντες, τοὺς διαδρόμους, τὰ κιλίμια καὶ τὰ χαλιά. Ὅλη τὴν προίκα τῆς ἀνοίξανε καὶ τὰ εἶδανε ὁ κόσμος καὶ τὰ χάρηκαν τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τῆς. Ἀπὸ τὴν Παρασκευὴ ὡς τὸ Σάββατο πρωὶ τὰ εἶχανε ἀνοιχτὰ γιὰ νὰ τὰ χαίρεται ὁ κόσμος. Μετὰ ἦρθε μιὰ γυναίκα ἀπὸ τὸ σόι τοῦ γαμπροῦ καὶ ὀνόμαζε ὄλους τοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ μὲ τὸ ὄνομα.

Πρῶτα πρῶτα τοῦ πεθεροῦ, φλοκοτὴ βελέντζα, πουκάμισο, κάλτσες, μέχρι 7—8 κομμάτια δῶρα. Μετὰ τῆς πεθερᾶς τὰ δῶρα καὶ συνέχεια ἔλων τῶν συγγενῶν. Σάββατο μεσημέρι εἶταν ἔλα ἕτοιμα. Τότε ἄρχισε νὰ ἔρχεται ὁ κόσμος μὲ τὴν κουλούρα, τὸ δῶρο ποὺ προσφέρανε. Οἱ κοντινοὶ μᾶς συγγενεῖς, δηλαδή τ' ἀδέλφια τοῦ μπαμπᾶ καὶ τῆς μαμᾶς, μᾶς φέρνανε κουλούρα καὶ μιὰ προβατῖνα δῶρο. Πάρα πολὺς κόσμος μᾶς ἔφερε κουλούρες.

Οἱ ἄντρες σφάζανε πολλὲς προβατίνες καὶ ἀνάφανε φωτιὲς γιὰ νὰ τὶς φήσουνε. Ὁ μάγειρας ὁ θεῖος μου, ἀναψε φωτιὰ νὰ μαγειρέψῃ. Τὸ βράδυ ἀνάψαμε τὰ φῶτα, καὶ νὰ, ἦρθανε καὶ τὰ βιολιά γιὰ νὰ χορέψουμε.

Ἡ Βάσω σὺν πλύθηκε καὶ λούσθηκε, πήγε στὴ θεῖα καὶ ἐξέπλωσε νὰ κοιμηθῇ γιὰ νὰ σηκωθῇ τὴν Κυριακὴ, νᾶχη ὄρεξη νὰ χορέψῃ.

Τὰ ὄργανα μπήκανε μέσα στὸ σπίτι, τοὺς κεράσαμε καὶ μετὰ παίξανε τὰ βιολιά λιγάκι γιὰ τὸ καλὸ τοῦ σπιτιοῦ. Ὑστερα βγήκανε ἔξω, καθήσανε γύρω γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ ἄρχισανε τὸ κλαρίνο, τὸ τούμπανο νὰ χτυποῦνε. Καὶ ἡμεῖς χεροπιασμένες ἄρχισαμε νὰ χορεύουμε χοροὺς τῆς Ἠπειροῦ. Ἐνας ἕνας χορέψανε στὴ σειρὰ ὄλοι, ὡς τὰ μεσάνυχτα.

Οί άντρες είχανε καθήσει στά τραπέζια και τσιμπάγανε σηκωτάκια, σαλάτα και έπιναν τó ρακί τους.

Στίς δώδεκα η ώρα μεσάνυχτα σταμάτησε ó χορός και κάθησε έλος ó κόσμος και έφαγε. Σάν φάγανε, σηκωθήκανε οί άντρες και χορέψανε κι αύτοι με τή σειρά τους. 'Ο κόσμος γύρω γύρω, άλλος θρθιος κι άλλος καθισμένος, κοιτάζανε τούς χορευτές. Χορέψαμε ως τó πρωί. Οί γύφτοι τότε πήγανε και κοιμηθήκανε κάτω από ένα δέντρο μέχρι τίς έννεά ή ώρα.

'Εμείς τά κορίτσια πήγαμε και πήραμε τή νύφη και τής φορέσαμε τó νυφικό. 'Η μόδα είναι τώρα νά φορέσουν και οί χωριάτισσες εύρωπαϊκό φουστάνι. Και έτσι ντύσαμε τή Βάσω με άσπρο φουστάνι τής μόδας και δέ φόρεσε τήν ώραία μας βλάχικη στολή. Είταν πολύ συγκινημένη κι έχυνε κάποτε δάκρυα.

Γύρω από τή νύφη τώρα τραγουδάγανε τ' αδέλφια της και οί συγγενείς με δάκρυα στά μάτια από χαρά. Μετά ξαναρχίσαμε τó χορό.

'Η νύφη καθότανε κοντά στήν προίκα της και δίπλα της ή γιαγιά και ή μαμά. 'Ο κόσμος έρχότανε συνέχεια και εύχότανε τά χρόνια πολλά και έίνανε τó χέρι στή νύφη αφήνοντας 10—20 δραχμές, όσο θέλανε ó καθένας ως δώρο.

'Η νύφη φίλαγε τó χέρι και μάζευε τά λεπτά και τάδινε τής μαμάς. Αυτό τó χεροφιλήμα βάσταζε από τίς έφτά τó πρωί μέχρι τίς δέκα. Μετά βγάλαμε τή νύφη έξω και χορέψαμε έλοι μαζί της. 'Από τó χέρι τήν πήρανε δύο από τó σπίτι και τήν φέρανε στό χορό. Πρώτα χόρεψε ή θεία και έ θεϊος, που βγάλανε τήν αδελφή μου έξω και μετά ή νύφη και τ' αδέλφια της.

'Η νύφη ντροπαλή και ροδοκόκκινη, χόρευε έλαως νά σηκώση τά μάτια της και νά κοιτάξη άριστερά και δεξιά. "Όλος ó κόσμος, δηλαδή οί συγγενείς μας, όταν χόρευε ή νύφη σηκωθήκανε θρθιοι και πετάγανε στά βιολιά τά δεκά-

ρικά και τὰ εικοσάρικα. Χορέψανε δλοι και ύστερα βάλανε πάλι τὴ νύφη στὸ σπίτι, ἐνῶ ἔ χορός συνεχιζόταν.

Στὶς δύο ἢ ὅρα μᾶς εἰδοποίησαν ἀπὸ τὸν συμπέθερο :

— Θάρθουμε νὰ πάρουμε τὴ νύφη.

Ἐφτασε τὸ μεσημέρι, καθήσαμε δλοι στὸ τραπέζι και φάγαμε πιλάφι μὲ ψητὸ κρέας. Τελείωσε ἔτσι ὁ γάμος στῆς νύφης τὸ σπίτι. Αὐτὸ εἶτανε τὸ σπίτι τοῦ πατέρα της.

* * *

Τώρα στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Ἀπὸ τὸ Σάββατο τὸ βράδυ ἀρχίσανε κι ἐκεῖνοι τὸ γλέντι. Κυριακὴ πρωὶ ἐτοιμάζονται νὰ πᾶνε στὸν κουμπάρο. Λύνουνε τὴ φλάμπουρα ἀπὸ τὸ παράθυρο και τὴν παίρνει ἓνα ἀγοράκι και προχωρεῖ πίσω ἀπὸ τὰ ὄργανα. Μπροστὰ τὰ ὄργανα, πίσω ἡ φλάμπουρα και πὶὸ πίσω δλο τὸ σὸί τοῦ γαμπροῦ, τραγουδώντας, πηγαίνουν νὰ πάρουν τὸν κουμπάρο. Φτάσανε στὸν κουμπάρο. Ἐκεῖ ἔξω στὴν ἀγλὴ πῆραν ἓνα χορό. Και μετὰ μπήκανε μέσα στὸ σπίτι, δώσανε μιὰ ὠραία κουλούρα στὴν κουμπάρα, τοὺς κέρασε ὁ κουμπάρος και μὲ τὰ ὄργανα μπροστὰ, φύγανε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Ἐκεῖ, τότε, φωνάξανε τὸν κουρέα και κούρεψε τὸν γαμπρὸ και τὸν ξύρισε. Ὅσοι εἶχανε τὴν εὐχαρίστηση ρίχνανε στὴν πετσέτα τοῦ κουρέα λεφτά, και ὅσα μαζευτήκανε τὰ πῆρε ὁ κουρέας.

Ὅταν κουρεύανε τὸν γαμπρὸ, τὰ κορίτσια τὸν εἶχανε τριγυρση και τὸν τραγουδάγανε βλάχικα τραγούδια. Ἐτσι ἐτοιμάσθηκε κι ὁ γαμπρὸς και ντύθηκε μὲ τὸ κουστουμάκι του. Μετὰ ἐτοιμαστήκανε νὰ πάρουνε τὸν βλάμη, τὸν παράγαμπρο τραγουδώντας και χορεύοντας. Φτάσανε στὸν Βλάμη, χορέψανε κι ἐκεῖ λιγάκι, και παίρνοντάς τον τὸν σύρανε στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Εἶναι δλοι χαρούμενοι και γελαστοί, μὲ τὰ ὄργανα μπροστὰ και τραγουδώντας ξεκινήσανε νὰ πάρουνε τὴ νύφη. Ὁ γαμπρὸς και ὁ βλάμης μπροστὰ και οἱ ἄλλοι ἀπὸ πίσω, χο-

ρεύοντας στο δρόμο ερχόντουσαν. Ὁ βλάμης κρατούσε τὴν φλάμπουρα.

Ἡ κουμπάρα, τραβοῦσε μπροστά ἀπ' ἑλοῦς δυὸ ἄλογα μὲ τὶς ὠραιότερες κουβέρτες, ριχμένες πάνω τους.

Φτάσανε πὺδ κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι μας, ὁ ἀδελφός μου εἶχε πάρει μιὰ κουλούρα καὶ μὲ τὸ μαχαίρι ἔκοψε τὸ μέσα καὶ ἔμεινε τὸ γύρω γύρω ἀπὸ τὸ ψωμί καὶ καθὼς ερχόντουσαν στὴν αὐλή μας, πέταξε τὴν κουλούρα καὶ μιὰ κανάτα γεμάτη νερὸ ἐπάνω τους καὶ τοὺς ἔβρεξε.

Οἱ ἄντρες χαιρετάγανε τοὺς συγγενεῖς τῆς νύφης πού καθόντουσαν μὲ τὴ σειρά, ἐνῶ τὰ κορίτσια μπήκανε νὰ χορεύουνε. Ἡ κουμπάρα ἄφησε τὰ δυὸ ἄλογα σ' ἓνα ἀγοράκι, καὶ μπήκε μέσα στὸ σπίτι καὶ ἔδωσε μιὰ ὠραιότατη κουλούρα στὴ μαμά, καὶ ἡ μαμά πάλι τῆς ἔδωσε μιὰ δική μας. Καὶ ἡ κουμπάρα βγήκε ἔξω καὶ τράβηξε πρώτη τὸ χορὸ καὶ συνέχεια ἔλεε ἀπὸ λιγάκι. Σὰν τελείωσε ὁ χορὸς, τραγουδήσανε στὴν πόρτα τῆς νύφης.

—*Ἔβγα, μάννα, δὲς τὸν ἥλιο.*
ἦρθε ἡ ὥρα γιὰ νὰ φύγω,
ἔβγα δὲς καὶ τὸ φεγγάρι
ἦρθε ὁ νέος νὰ μὲ πάρη.

Καὶ μπήκανε μέσα στὴ νύφη, τὴν φιλήσανε καὶ τῆς βάλανε τὰ δῶρα, ἓνα ζευγάρι σκουλαρίκια χρυσά, ἓνα ὠραιότατο βραχιόλι χρυσὸ ἀπὸ τὴν Γερμανία καὶ μιὰ χρυσὴ λίρα, περασμένη σὲ ἀλυσίδα καὶ τῆς τὰ κρεμάσανε ὅλα ἐπάνω τῆς. Μετὰ βγήκανε ἔξω ὅλα τὰ κορίτσια καὶ σὲ λιγάκι ἦρθε ὁ πεθερός, χαιρέτησέ τὴ γιαγιά, τὴν μαμά, τὴν θεία, καὶ ἔδωσε τὸ χέρι στὴ νύφη τοῦ ἀφήνοντάς τῆς ἓνα χρηματικὸ δῶρο στὰ χέρια. Πῆραν τὴν προίκα καὶ τὴν φορτώσανε στὰ ἄλογα. Καὶ ἔτσι φύγανε οἱ συμπέθεροι.

Ἔμεις βάλουμε μιὰ κανάτα νερὸ στὴν πόρτα, τῆς βάλουμε καὶ τῆς Βάσως μιὰ δραχμὴ στὸ στόμα καὶ τὴν πήραν οἱ

θητοι μου από τὰ μπράτσα καὶ τὴν βγάλανε στὴν πόρτα. Ἐ-
κεῖ ἡ Βάσω μὲ τὸ δεξί της πόδι σπρώχνει τὸ μαστραπά καὶ
πετάει τὴ δραχμὴ ἀπὸ τὸ στόμα κι ἐμεῖς εἴπαμε :

—Ὅπως κύλισε τὸ νερό, ἔτσι νὰ κυλάῃ ἡ ζωὴ τῆς νύ-
φης χαρούμενη, καὶ πήραμε τὴ δραχμὴ καὶ τὴ φυλάξαμε.

Παρακάτω ἀπὸ τὸ σπίτι μας παραδώσαμε τὴ νύφη στοὺς
συμπεθερούς. Σὰν μᾶς πήσαν τὴ νύφη, μᾶς εἶπαν οἱ συμπε-
θεροὶ τὸ τραγούδι :

—Σὰν σᾶς πήραμε τὴ νύφη,
σᾶς χαλάσαμε τὸ σπίτι,
ἓνα μῆλο κ' ἓνα ρόδιο
σᾶς περάσαμε κορόϊδο·

Ἔτσι μᾶς πήρανε τὴ νύφη καὶ πήγανε στὴν Ἐκκλησία νὰ
τοὺς στεφανώσουν, ἐνῶ τὸ σόι τῆς νύφης γυρίζανε στὰ σπίτια
τους μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. Πήγανε στὴν ἐκκλησία χο-
ρεύοντας καὶ τραγουδώντας. Ἀνέβηκαν τὰ πέντε σκαλιὰ καὶ
μπήκαν μέσα νὰ τοὺς στεφανώσουν. Καὶ ὅταν ὁ παπὰς ἔφε-
ρε γύρω τὴ νύφη καὶ τὸν γαμπρό, ἡ κουμπάρα ἔβριχνε ἐπά-
νω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους καραμέλες. Σὰν τελειώσανε ὁ γαμ-
πρός καὶ ἡ νύφη ἀσπαστήκανε ἕλες τίς εἰκόνες τῆς ἐκκλη-
σίας. Μετὰ βγήκανε ἔξω καὶ βγάλανε φωτογραφίες ἕλοι. Καὶ
πάλι τραγουδώντας τὴ νύφη φτάσανε στὴς πεθερᾶς. Ἐξω
ἀπὸ τὸ σπίτι τραγουδάγανε :

—Ἐχω τραγούδια
νὰ σᾶς πῶ
ἐπάνω στοὺς κεράσι
νὰ ζήση ἡ νύφη
κι ὁ γαμπρός
νὰ ζήση νὰ γεράση.

νὰ σᾶς πῶ
ἐπάνω στοὺς ρεβίθι
νὰ ζήση ἡ νύφη
κι ὁ γαμπρός,
νὰ ζήση νὰ ἀσπρίση.

Ἐχω τραγούδια

Ἐχω τραγούδια
νὰ σᾶς πῶ

Επίνω στο κεράσι
νά ζήση ή νύφη
κι ό γαμπρός
νά ζήσουν κι οι κουμπάροι.

*Εβγα πεθερά
στή σκάλα
μέ τό μέλι,

μέ τό γάλα,
ρίξε πεθερά τό ρόζι
καλορίζικη ή νύφη.

Ρίξε πεθερά τό ρόζι
νά σου ζήση
και ή νύφη.

Και ή πεθερά ρίχνει τό ρόζι. *Όταν ή νύφη έφτανε στην πόρτα, έδωκε στα μικρά παιδιά από ένα μήλο, και ή πεθερά τής έδωκε λίγο αλεύρι και λίγο βούτυρο και άλειψε τόν τοίχο του σπιτιού, και μπήκε μέσα και φίλησε τό χέρι τής πεθεράς τής. Τότε ή πεθερά δάγκωσε ένα λουκούμι και έδωσε λίγο στη νύφη απ' αυτό για να είναι μεταξύ τους αγαπημένες πάντοτε.

Τά όργανα χαλάνε τόν κόσμο έξω και τά κορίτσια σέρνουνε τό χορό χαρούμενα και γελαστά μέ τήν ντόπια μας ώραία στολή.

Στις έξη ή ώρα βγάλανε τή νύφη και χορέψανε όλοι μαζί τής. Τό βράδυ τής ίδιας μέρας, πήγανε τριάντα άτομα από τό σπίτι τής νύφης στό συμπέθερο μέ τις τηγανίτες για τή νύφη κατά τό έθιμο.

Μπήκανε μέσα στη νύφη και τής δώσανε να φάη. Σάν έφαγε, τής βγάλανε τό ευρωπαϊκό φουστάνι και τής φορέσανε τό βλάχικο κ' έγινε πιό όμορφη. Και μετά βγάλανε έξω τή νύφη. Σάν χορέψανε όλα τά κορίτσια, σηκωθήκανε οι άντρες που είχανε καθήσει στό τραπέζι μαζί μέ τούς συμπέθερους και χορέψανε. Μετά βάλανε τή νύφη μέσα στό σπίτι ενώ οι άλλοι καθήσανε να φάνε στα έξω τραπέζια. Κατόπι τούς καληνυχτήσαμε και φύγαμε όμεις.

Ή νύφη συνεχίζει τό χορό μέ τό σπίτι του γαμπρού ως τις έξη τό πρωί. Τότε ό κόσμος έφυγε στα σπίτια του για ύπνο και ξεκούραση.

Στις δέκα ἡ ὥρα τὸ πρωί, ἦρθε εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ καὶ ἀνοίξαν τὴν προίκα καὶ τὰ δῶρα τῆς νύμφης. Μαζευτήκανε εἰς μέσα στὸ δωμάτιο καὶ ἄρχισε ἡ κουμπάρα ν' ἀνοίγει τὴν προίκα καὶ νὰ διαβάξῃ ἕνα ἕνα τὰ ὀνόματα ἐκείνων ποῦ ἡ νύμφη τοὺς πρόσφεραν δῶρα. Πρῶτα τις βελόντζες, τὰ κηλίμια, τοὺς διαδρόμους, τις μπάντες, τὰ χαλιά, τὰ φουστάνια, τις ποδιές, τὰ μαξιλάρια, τις κάλτσες, τὰ μαντήλια τῆς καὶ ὕστερα τὰ δῶρα. Τὸ πρῶτο δῶρο βγῆκε στὸ ὄνομα τοῦ πεθεροῦ κι ὁ πεθερὸς πήρε τὸ δέμα καὶ τὸ ἀκούμπησε πάνω στὸ κεφάλι του, λέγοντας :

—“Ὅσα μαλλιά ἔχω στὸ κεφάλι μου τόσα χρόνια νὰ ζήσῃ ὁ γαμπρὸς κι ἡ νύμφη.

Μετὰ τὸ δέμα τῆς πεθερᾶς, τῆς συνουφάδας, καὶ συνέχεια ἔλων τῶν συγγενῶν.

Πῆραν τὰ δῶρα οἱ συγγενεῖς καὶ εὐχάστηκαν χρόνια πολλὰ καὶ φύγανε στὰ σπίτια τους. Αὐτὸς εἶτανε ὁ γάμος τοῦ χωριοῦ μας, ὁ γάμος τῆς ἀδελφῆς μου.

*
* *

Τὴν Τετάρτη ἡ Βάσω ἦρθε στὸ σπίτι μας λαχταρισμένη νὰ μᾶς ξαναδῇ καὶ κάθησε εἰς τὴν ἡμέρα μαζί μας καὶ τὸ βράδυ γύρισε πίσω σπίτι τῆς. Ἐνα τραγοῦδι λέγει :

—*Στὴν πόρτα δὲν ματάρχεσαι
στὴν πόρτα δὲν πατάεις
κι ἂν ἔρχεσαι καμμιὰ φορὰ,
θὰ βιάζεσαι νὰ πάης.*

Σὰν τοῦ χωριοῦ μας τὸ γάμο δὲν κάνει κανένα ἄλλο χωριό. Ἐχω πάει σὲ πολλοὺς γάμους ἐδῶ στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ δὲν κατάλαβα γάμο. Σὰν νὰ πῆγα στὴν ἐκκλησία, νὰ ἀναψᾶ ἕνα κεράκι καὶ γύρισα σπίτι.

ΠΩΣ ΜΑΘΑΙΝΑΜΕ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τὸ χωριό μας εἶναι πάρα πολὺ ὠραίο, ἔχει 1.500 κατοίκους. Πρὶν τρεῖς χρόνια μᾶς βάλανε καὶ φῶς. Ἔχουμε καὶ δροσερὸ νεράκι, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τ' ἀψηλὰ βουνά, γι' αὐτὸ καὶ τὸ λένε Κρυονέρι. Ἔχουμε κι ἓνα πάρα πολὺ ὠραίο σχολεῖο μὲ δέκα δωμάτια, στημένο καὶ ὠραίο μαρμάρينو ἄγαλμα. Γύρω γύρω ἀπὸ τὸ ἄγαλμα ἔχουμε φυτέψει ὠραία λουλούδια κι ἓνα τριφύλλι. Πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ ἄγαλμα εἶναι τὸ γραφεῖο ποὺ κάθεται ὁ γραμματέας τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς κοινότητος καὶ σ' ἓνα μικρὸ τραπεζάκι βρίσκεται τὸ τηλέφωνο. Μπροστὰ ἀπὸ τὸ γραφεῖο εἶναι ἓνας μεγάλος θεόρατος πλατάνος, ποὺ στὸν ἥσκιο του κάθεται ὁ κόσμος τὸ καλοκαίρι καὶ κουβεντιάζει. Δίπλα ἀπὸ τὸ γραφεῖο εἶναι ἡ πλατεῖα μὲ τὰ πέντε μπαλίκια, καὶ μὲ τρία καφενεῖα. Στὴν πλατεῖα εἶναι ἓνα περίπτερο. Περπατᾶς ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν πλατεῖα, σ' ἓνα δρομάκι, ποὺ ἀπλώνεται διαρκῶς ἥσκιος. Ἀπὸ τίς δυὸ μεριὰς κρέμονται ἀπὸ τίς καταπράσινες ἀχλαδιές τὰ γλυκά τους ἀχλάδια, καὶ πηγαίνει ἴσια στὸ νηπιαγωγεῖο.

Ἐκεῖ, ἀκοῦς γλυκὲς φωνοῦλες ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδάκια, θαρρεῖς καὶ τιτιβίζουν ἄπειρα πουλιά. Βλέπεις τὰ πουλάκια νὰ πετοῦν χαρούμενα κι αὐτὰ ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο. Τὸ σχο-

λειο είναι διόροφο, ανατολικό, μεσημβρινό, δυσμικό. Στά παράθυρα έχουμε γλάστρες με καταπράσινο βασιλικό. Ἡ αὐλή τοῦ σχολείου είναι πάρα πολὺ μεγάλη, καὶ τὴν ἔχουμε περιφράξει μὲ σύρμα. Καὶ σὲ μιὰ γωνιὰ κοντὰ στὶς τρεῖς βρῦσες κάθε ἀνοιξὴ σιάνουμε καὶ φυτεύουμε διάφορα λαχανικά γιὰ τοὺς δασκάλους. Εἶχαμε φυτέψει ἄλλοτε καὶ ὠραῖα λουλούδια. Δασκάλους ἔχουμε τέσσερες, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν μαθαίναμε πολλὰ γράμματα, γιὰτὶ πηγαίναμε στὸ χειμᾶδι. Τέσσερες μῆνες πηγαίναμε στὸ σχολεῖο μόνο, καὶ οὔτε τὴν ἀλφάβητα δὲ μαθαίναμε καλὰ-καλὰ γιὰτὶ ὁ νοῦς μας εἶναι στά πρόβατα. Αὐτὰ τὰ ἀγαπημένα πρόβατα! Ἔτσι πέρναμε τὸ ἀπολυτήριο δίχως νὰ ξαίρουμε τὸ ὄνομα μας νὰ γράψουμε. Ἐμεῖς σκαλιζοῦμε, σκαλιζοῦμε δὲν γράφουμε. Καμμιά ἡμέρα δὲν θυμᾶμαι νὰ μαζευτήκαμε ὄλα τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο. Μᾶς ρωτοῦσε ὁ δάσκαλος.

—Ποῦ εἰσυνα Γιώργο;

—Πῆγα ψωμί στὸν ἀδελφὸ μου ποῦ εἶναι στά πρόβατα.

—Ποῦ εἰσυνα, Μαρία, ἔχτες καὶ δὲν ἤρθες σχολεῖο;

—Πῆγα τὸ κουρκοῦτι στά σκυλιά, Κύριε.

Ἔτσι τρώγαμε ξύλο τῆς χρονιᾶς μας μὲ τὴν βέργα ποῦ πήγαμε καπνός. Μιὰ ἡμέρα δὲν πηγαίναμε, γιὰτὶ δὲν εἶχαμε μολύβι, τὴν ἄλλη γιὰτὶ δὲν εἶχαμε τετράδια. Περιμέναμε στὴν φωλιά τῆς κόττας γιὰ νὰ γεννήσῃ κανένα αὐγό, γιὰ νὰ τὸ πάρουμε καὶ ν' ἀγοράσουμε τὸ τετράδιο.

Τὸ χωριό μου ἔχει δύο ἐκκλησίες καὶ ἓναν παπαῖ, ἡ μιὰ λέγεται Ἁγιος Κωνσταντῖνος καὶ ἡ ἄλλη ἐκκλησία εἶναι ἡ Παναγία, καὶ τίς γιορτάζαμε μὲ ὄργανα. Τοῦ Ἁγίου Κωνσταντῖνου ἔχουμε δύο ἡμέρες πανηγύρι, καὶ χορεύουμε συνέχεια ὄλος ὁ κόσμος. Ἔρχονται ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, φέρνουνε γλυκά, παιγνίδια καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα καὶ ἐμεῖς τὰ παιδιά, αὐτὲς τίς δύο ἡμέρες δὲν ξεκολλάγαμε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας, τοὺς παρακαλοῦσαμε νὰ μᾶς δώσουνε καμμιά δραχ-

μή για ν' αγοράσουμε κανένα γλυκό. Τα όργανα χαλάνε τον κόσμο.

Έρχονται από διάφορα χωριά στο χωριό για να χορέψουνε και να ευχαριστηθούνε. Επίσης και τις 15 Αυγούστου γιορτάζουμε την άλλη εκκλησία. Πηγαίνουν όλος ο κόσμος στην εκκλησία και κοινωνάνε. Έμεις τα παιδιά πηγαίναμε στο σχολείο και μαζεβόμαστε όλα στην αυλή του και μᾶς βάζανε οι δάσκαλοι στη γραμμή και μᾶς πηγαίνανε στην εκκλησία. Στο δρόμο που πηγαίναμε λέγαμε τον Ἑλληνικό Ὕμνο. Ὅταν τελείωνε ἡ εκκλησία, πηγαίναμε κατ' εὐθείαν στο σχολείο και ἐτοιμάζαμε τὴν σκηνή που θὰ λέγαμε τὸ ἀπόγευμα τὰ ποιήματα. Πέρναμε τὰ μεγάλα τραπέζια ἀπὸ τὸ νηπιαγωγεῖο και ἐτοιμάζαμε τὴν σκηνή, κάναμε συνέχεια τὶς πρόβες πῶς θὰ λέγαμε τὰ ποιήματα τὸ ἀπόγευμα.

Καθαρίζαμε τὸ σχολεῖο, πλύναμε τὰ τζάμια, καθαρίζαμε τὴν αυλή, βάζαμε και ἀραδιάζαμε τὶς καρέκλες μπροστὰ στην σκηνή, που θὰ κάθονταν ὁ κόσμος και θὰ ἀκούγανε τὰ ποιήματα. Τὰ εἶχαμε τὸ ἀπόγευμα ἔλα ἐν τάξει. Μετὰ μᾶς εἶπε ὁ δάσκαλος.

—Νὰ πάτε στο σπίτι σας, νὰ φάτε, νὰ πλυθῆτε, νὰ βάλετε τὰ καθάρὰ σας ρούχα και νάρθῆτε στο σχολεῖο.

Στο σπίτι τρώγαμε, πλυνόμαστε, ντυνόμαστε και πηγαίναμε στο σχολεῖο. Στις πέντε ἡ ὥρα ἡ αυλή εἶταν γεμάτη ἀπὸ τὸν κόσμο. Και σὲ λίγο ἔρχονταν και ὁ παπᾶς, διάβαζε τὴν εὐχή του, ἔκανε τὸ σταυρό του, και καθότανε στην καρέκλα του. Τότε ἔβγαине ἓνα κοριτσάκι και ἔλεγε μὴ προσευχή, τὸ χειροκροτοῦσανε ὁ κόσμος πάρα πολύ. Ὅστερα ἔλα τὰ παιδιά βγαίνανε στην σκηνή και ἔλεγαν τὰ ποιήματά τους μὲ τὴν σειρά. Ὅταν τελειώνανε τὰ ποιήματα βγαίναμε ἔμεις τὰ κορίτσια και χορεύαμε ἑλληνικούς χορούς. Ὅταν τελείωνε ὁ χορὸς ὅλος ὁ κόσμος ἔφευγε. Τότε και ἔμεις τὰ παιδιά ἀρχίζαμε δουλιές. Καλούσαμε τὴν σκηνή, φέρναμε τὰ τραπέζια στο νηπιαγωγεῖο, βάζαμε τὰ θρανία στο σχολεῖο,

κλειδώνουμε και τήν πόρτα του σχολείου, καληνυχτούσαμε τους δασκάλους και πηγαίναμε στα σπίτια μας.

Τήν άλλη ημέρα πηγαίναμε πάλι στο σχολείο για να πάρουμε τὰ ένδεικτικά. Παίρναμε τὰ ένδεικτικά όσοι προβιάστηκαν, και όσοι δέν προβιάστηκαν, γυρίζανε στο σπίτι με κλάματα.

Έτσι τὰ καλά και μελετηρά παιδιά χαιρόνταν και τὰ κακά τιμωρούνταν και έμεναν στην ίδια τάξη.

*ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ
Κ' ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ*

Θά σάς διηγηθῶ πῶς πηγαίνουμε στὸ χειμᾶδι. Στὰ μέρη μας κάνει πάρα πολὺ κρύο καὶ δὲν μπορούμε νὰ καθήσουμε στὸ ὄρατο μας χωρὶς στὸ Κεφαλόβρυσσ, γιατί ἔχουμε πρόβατα καὶ ρίχνει πολὺ χιόνι, καὶ γι' αὐτὸ πηγαίνουμε κοντὰ στὴν Γουμενίτσα πού εἶναι ἀπάνεμη καὶ στὴν Θάλασσα κοντά.

Ἐκεῖ καθόμαστε ὅλο τὸ χειμῶνα ἕως νὰ ξεχειμωνιάσῃ. Ἐτοιμαζόμαστε πολλὲς μέρες γιὰ τὸ χειμᾶδι, μαζέβουμε τὰ ρούχα καὶ τὰ στέλνουμε μὲ τὸ αὐτοκίνητο στὴ Σαγιάδα. Μαζεύουμε τὰ ρούχα στὸ μπαούλο σὲ ναφθαλίνη καὶ τὰ φορτώνουμε ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφή μου ἡ Βάσω καὶ τὰ πηγαίνουμε στὴν θεὰ καὶ τ' ἀφίνομε τὸ χειμῶνα ἐκεῖ. Πέρνομε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται στὸ δρόμο. Ζυμώνουμε καὶ ψωμί καὶ πέρνομε κοντὰ μας. Τὰ ἔχουμε ὅλα ἔτοι ἔτοιμα. Μόνο τὰ ζῶα δὲν τὰ ἔχουμε στὸ σπίτι. Τὰ ἔχουμε στὰ πρόβατα. Θυμᾶμαι ἕνα ταξίδι μας τέτοιο:

Τὸ πρωὶ ξυπνήσαμε χαρούμενοι, γιατί θὰ φεύγαμε γιὰ τὸν ἀγαπημένο μας τόπο πού ξεχειμωνιάζουμε, γιὰ τὴν Σαγιάδα. Πῆγε ἡ μαμὰ πρωὶ πρωὶ καὶ πήρε τὰ ζῶα ἀπὸ τὰ

πρόβατα και τὰ ἔφερε στό σπίτι, φορτώσαμε τ' ἄλογα, κλειδώσαμε τὸ σπίτι και φιλήσαμε τὴν πόρτα. Τοῦτο τόχουμε καλὴ συνήθεια, και φύγαμε χαράματα.

Γυρίζαμε συχνὰ τὸ κεφάλι μας νὰ τ' ἀποχαιρετήσουμε μὲ χαρὰ και μὲ λύπη τὸ χωριό. Στὸ δρόμο πού πηγαίναμε συναντήσαμε τ' ἀδέλφια μου μὲ τὰ πρόβατα και μᾶς εἶπαν πὼς πὺ πέρα θὰ ξεφορτώσουμε.

Φτιάσαμε στό κονάκι, ξεφορτώσαμε τὰ ζῶα κ' ἡ πρώτη μας δουλειὰ εἶτανε νὰ δέσουμε τ' ἄλογα γιὰ νὰ μὴν πᾶνε σὲ κανένα χωράφι. Ἡ Βάσω ἔδεσε τὰ ζῶα. Ὑστερα φτιάξαμε τὴν τέντα και βάλουμε τὰ πράγματα μέσα.

Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ πήγαμε μὲ τὰ πρόβατα πού μᾶς εὐχαριστοῦσε νὰ τὰ συνοδεύουμε. Ἡ γιαγιά μου ἀναψε φωτιά και ἔβαλε τὸν τενεκέ γιὰ νὰ βράση τὸ κουρκοῦτι γιὰ τὰ σκυλιὰ. Ἐβαλε νερό, μετὰ ἔρριξε μισὸ πιάτο πίτουρα και λίγο ἀλάτι και τὸ ἀνακάτεψε γρήγορα γρήγορα γιὰ νὰ μὴν πιάση. Ὅταν ἔβρασε, τὸ κατέβασε ἀπὸ τὴ φωτιά γιὰ νὰ κρυῶση. Τὰ σκυλιὰ εἶτανε κοντὰ μας στὰ πρόβατα και ἡ γιαγιά τοὺς φώναξε:

—Κεμάλ, Μπέλλα!

Και στὴ φωνή της τρέξανε σάν ἄνεμος δυνατὸς και πηγαν κοντὰ στὴ γιαγιά και σάν εἶδαν τὸν τενεκέ γεμάτο ἔγλυφαν τὰ χεῖλη τους και πηδάγανε και τὰ δυὸ μὲ μεγάλη χαρὰ. Κι ἔτσι ρίχτηκαν στό φαῖ και φάγανε και τὰ δυὸ σ' ἕναν τενεκέ, δίχως νὰ μαλώνουνε, μόνο σταματάγανε τρώγοντας λιγάκι και κυττάζοντας ἕ ἕνας τὸν ἄλλο στὰ μάτια μὲ ἱκανοποίηση, πού γέμιζε τὸ στομάχι τους, σὰ νὰ λέγανε:

—Ἐσὺ τρῶς τὸ περισσότερο και μὴ βιάζεσαι.

Και πάλι ξανατρώγανε ὡς που χόρτασαν, κατόπι ξαναἤρθαν στὰ πρόβατα, γλύφοντας τὰ χεῖλια τους μὲ τὴ γλῶσσα. Ἦρθαν στό χρέος τους νὰ φυλάξουν τὸ ποῖμνιο.

Ὁ Σπύρος ὕστερα ἔφτιαξε τὸ μαντρί γιὰ νὰ βάζουμε τὰ πρόβατα τὸ βράδυ. Ἡ γιαγιά και ἡ μαμὰ εἶχανε μαγειρέψει, ἡ ἀδελφὴ μου ἡ Βάσω, ἔκοψε κλωνάρια ἀπὸ ἕνα δέντρο και

ἔστρωσε γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε. Τὰ κλωνάρια τὰ ἔβαλε κάτω, πάνω ἀπ' τὰ κλωνάρια ἔστρωσε βελόντζες μάλλινες.

Ὁ οὐρανὸς σκοτεινίαζε λίγο λίγο καὶ τὰ γύρω βουνὰ ροδοκόκκινα σκούραιναν. Νύχτωσε πιά καὶ μεῖς μαζέψαμε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί, ὕστερα πείνασμένοι φάγαμε καὶ κοιμηθήκαμε ὠραία—χωρὶς νὰ δοῦμε ὄνειρα ἀπὸ κούραση.

Ὁ οὐρανὸς πλημμύρισε ἀπὸ ἄστρα πού θαρρεῖς κουβεντιάζανε συναμετάξυ τους καὶ θαρρεῖς τσιτσιρίζαν σὰν λαμπάδες πασχαλινὲς στὴν Ἀνάσταση. Ἔτσι τὰ εἶδα ἀπὸ μιὰ χαραμιάδα.

* * *

Ἦρθε τὸ πρωὶ χαρούμενο καὶ μεῖς μὲ γέλια σηκωθήκαμε, πήγαμε στὸ ποτάμι, πού ἔλεγε τὸ τραγούδι του, πλύνσαμε χέρια πόδια, καὶ γυρίσαμε στὴν τέντα. Ἡ μαμά μᾶς εἶχε ἔτοιμο τὸν τραχανά. Ριχτήκαμε μὲ τὰ κουτάλια καὶ φάγαμε καὶ ξεκινήσαμε γιὰ τὸ ἄλλο κονάκι.

Ὁ Σπύρος, ὁ Ναπολέων, ἡ Ἑλένη κι ἐγὼ πήγαμε μὲ τὰ πρόβατα. Ἐγὼ εἶχα στὴν πλάτη μου τὸ φῶμι πού τρώγαμε στὸ δρόμο καὶ τὸ παγούρι γεμάτο νερό νὰ πίνουμε. Σὲ ἕπειο ποτάμι περνάγαμε πίνουμε νερό φρέσκο, γεμίζαμε καὶ τὸ παγούρι. Στὸ δρόμο πού πηγαίναμε σιγὰ σιγὰ, συναντήσαμε τὴ μαμά, τὴ γιαγιά καὶ τὴν Βάσω μὲ τὰ ζῶα φορτωμένα. Ἡ Βάσω τραβοῦσε τὸ ἄλογο μπροστὰ ἀπὸ τὸ καπίστρι καὶ στὴν πλάτη της εἶχε τὴν βαρέλα μὲ τὸ νερό. Ἀκολουθοῦσε ἡ μαμά μὲ τὴν φοράδα καὶ ἡ γιαγιά μὲ τὸ γαϊδούρι. Κανεὶς τους δὲ μιλῶσε, ἀλλὰ κρατοῦσε μιὰ σιωπὴ καὶ προσέχαμε στὸ ταξίδι μας καὶ πηγαίναμε καλὰ μὲ τὸ κοπάδι.

Ἡ μαμά μὲ τὰ ζῶα φτάσανε στὸ κονάκι κι ἐμεῖς μὲ τὰ πρόβατα πηγαίναμε σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ τραγούδι καὶ χαρούμενα τὸ βραδάκι.

Ὅταν φτάσαμε στὴν τέντα, ἡ Βάσω τὰ εἶχε ἔλα ἔτοιμα. Τὰ ζῶα τὰ εἶχε τακτοποιημένα. Ἐμεῖς τὰ παιδιά βοηθήσαμε

τὸ Σπύρο καὶ φτιάξαμε τὸ μαντρί. Σὰ νύχτωσε βάλουμε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί καὶ τ' ἀσφαλίσουμε ἀπὸ τ' ἀγρίμια ποὺ μᾶς τριγύριζαν, καὶ πήγαμε στὴν τέντα. Ἡ μαμά μᾶς εἶχε ἔτοιμο τὸ βραδυνό, φάγαμε, μετὰ καθίσαμε λιγάκι στὴν φωτιά ὅλοι χαρούμενοι καὶ λέγαμε παραμύθια. Καὶ μετὰ κοιμηθήκαμε μακάρια καὶ πέσαμε στὸ δίκαιο ὕπνο τοῦ κουρασμένου μὲ τὰ κοκόρια. Τὸ πρωὶ σηκωθήκαμε. Ὁ οὐρανὸς εἶτανε συγνεφιασμένος. Ἡ μαμά μᾶς ἔβαλε τὶς βελέντζες γιὰ νὰ μὴ βραχοῦμε. Μαζέψουμε τὰ πρόβατα καὶ ξεκινήσαμε γιὰ τὸ κονάκι. Ἡ βροχὴ ἄρχισε κι ἐμεῖς τὰ κορίτσια βάλουμε τὶς βελέντζες στὸ κεφάλι. Ὁ Σπύρος καὶ ὁ Ναπολέων βάλανε τὶς κάπες. Σταματήσαμε στὴ βροχὴ λιγάκι κάτω ἀπὸ ἕνα δένδρο ἔσο ποὺ νὰ ἔκοβε ἡ βροχὴ. Τὰ πρόβατα εἶχαν μαζευτῆ τὸ ἕνα πάνω ἀπὸ τὸ ἄλλο τρομαγμένα. Σὲ λίγο ἡ βροχὴ σταμάτησε, σηκωθήκαμε γιὰ νὰ φύγουμε. Στὸ δρόμο ἔμωσ ποὺ πηγαίναμε ἀντικρύσαμε ἕνα ποτάμι πάρα πολὺ φαρδι ποὺ εἶχε καὶ πολὺ νερό. Μπήκε ὁ Σπύρος μέσα στὸ ποτάμι γιὰ νὰ ἰδῆ πόσο βαθὺ εἶτανε. Τὸ νερὸ τοῦ ἐρχότανε ὡς τὴν μέση.

—Δὲν μπορούμε νὰ περάσουμε, εἶπε καὶ καθήσαμε ἀροποταμιά ὡς ποὺ ἔπεσε τὸ ποτάμι.

Τὸ ποτάμι κατέβαζε δέντρα δλόκληρα, πέτρες μεγάλες, νερὸ ποὺ εἶχε καὶ δύναμη.

Καθήσαμε περίπου μιὰ ὥρα καὶ σὰν λιγότεψε τὸ νερό, σηκωθήκαμε νὰ φύγουμε. Σὰν σταμάτησε ἡ βροχὴ, τὰ πρόβατα ἀνοίξανε στὸ βουνὸ καὶ βοσκάγανε, καὶ αὐτὰ χαρούμενα στὸ καταπράσινο χορτάρι καὶ στὸν καθαρὸ ἀέρα. Καθήσαμε καὶ ἐμεῖς κάτω ἀπὸ ἕνα δένδρο καὶ φάγαμε λίγο ψωμί μὲ τυρὶ, ποὺ φτιάχνει ἡ μητέρα μας ὡραῖο, παχὺ καὶ νόστιμο. Σὰν φάγαμε σηκωθήκαμε, μαζέψουμε τὰ πρόβατα καὶ ξεκινήσαμε τὸ δρόμο μᾶς. Ἔτσι: σιγὰ σιγὰ φτάσαμε στὸ τρίτο κονάκι, καὶ πήγαμε στὴν τέντα τρεχάλα γιὰ τὰ ζεσταθοῦμε στὴν φωτιά. Καὶ σὰν καθήσαμε λιγάκι στὴν φωτιά ποὺ ἔκαιγε ἕμορφα, κάναμε τὸ μαντρί, μαζέψουμε τὰ πρόβατα στὸ

μαντρί και πήγαμε νά φάμε. Τρέμαμε από τὸ κρύο, τὰ ρούχα ποὺ φοράγαμε σταλάζανε νερό. Ἡ μαμά ἀμέσως μᾶς ἀλλάξε μὲ καθαρά και στεγνὰ ρούχα, και τὰ βρεγμένα τὰ κρέμασε νά στεγνώσουν ἀπὸ τὴν φούρκα τῆς τέντας πάνω ἀπὸ τὴ φωτιά. Καθήσαμε ἄλλοι κοντὰ στὴ φωτιά και φάγαμε ἀπὸ μιὰ ζεστὴ φασουλάδα, νόστιμη σὰν ὄνειρο. Και ξαπλώσαμε γιὰ ὕπνο ποὺ μᾶς ἔδινε θάρρος γιὰ τὴν πορεία.

Τὸ πρωὶ φάγαμε τὸν τραχανά μας και φύγαμε γιὰ τὸ ἄλλο κονάκι. Ὁ καιρὸς εἶτανε πάντα βροχερός, ξαναβάλαμε τίς βελόντιξες και πήγαμε μὲ τὰ πρόβατα. Ἐμεῖς μὲ τὰ πρόβατα πηγαίναμε σιγὰ σιγὰ, ἡ μαμά πάλι, ἡ γιαγιά και ἡ Βάσω χαλάσανε τὴν τέντα, μαζέψανε τὰ πράγματα στὰ σακιά, φορτώσανε τὰ ζῶα και φύγανε γιὰ τὸ ἄλλο κονάκι. Στὸ δρόμο ποὺ ἐρχόντουσαν μᾶς συναπάντησαν. Ἐμεῖς θέλαμε λιχουδιές και ζητήσαμε ἀπὸ τὴ γιαγιά νά μᾶς δώσῃ ἀπὸ καμμιὰ δραχμὴ, και ἡ γιαγιά ἀμέσως ἀνοιξε τὸ πουγγί της ποὺ εἶχε φυλαγμένα τὰ λεπτὰ και μᾶς ἔδωσε.

Περνώντας ἀπὸ ἓνα χωριὸ πήραμε ἀπὸ λίγο χαλβὰ και ἀπὸ λίγες καραμέλες. Σὰν περάσαμε τὸ χωριὸ, καθήσαμε νά φάμε. Ἐβγάλε ὁ Σπύρος τὸ ψωμί ἀπὸ τὸ ταγάρι και φάγαμε ψωμοτύρι. Και μετὰ σηκωθήκαμε γιὰ νά φύγουμε. Τὰ ποτάμια βουίζανε ἀπὸ τὸ πολὺ νερὸ ποὺ φέρνανε.

Βλέποντάς το ἀνατριχιάζαμε ἀπὸ φόβο. Ὁ Σπύρος παίρνοντας μιὰ-μιὰ στὴν ἀγκαλιά του μᾶς πέρναγε ἀπέναντι. Περάσαμε τὸ ποτάμι και καθήσαμε στὴν ὄχτη του και κοιτάξαμε τὸ νερὸ ποὺ ἔτρεχε λασπωμένο. Τέλος ἡ βροχὴ σταμάτησε, πήραμε τὰ πρόβατα και φύγαμε γιὰ τὴν τέντα, ὅπου ἡ μαμά μας εἶχε τὴ φωτιά ἀναμένη και τὸ φαί ἑτοιμο γιὰ νά φάμε και νά κοιμηθοῦμε νωρὶς νά ξεκουραστοῦμε γιὰ τὸ ἄλλο ταξίδι. Ὁ ὕπνος πάντα μᾶς ξεκούραζε ἀπὸ τὸν κόπο τὸν πολὺ.

Πήγαμε στὴ φωτιά λιγάκι και ζεσταθήκαμε, και μετὰ ξαναπήγαμε στὰ πρόβατα. Κάναμε τὸ μαντρί, μαζέψαμε

τά πρόβατα, δέσαμε τὰ ζῶα καὶ μαζευτήκαμε ὄλοι στὴν τέντα, φάγαμε καὶ καθήσαμε λιγάνι στὴν φωτιά καὶ ἡ γιὰ μᾶς διηγούνταν ἱστορίες ἀπὸ τὴν ζωὴ της. Μετὰ ξαπλώσαμε καὶ κοιμηθήκαμε.

Τὸ πρωὶ ξυπνήσαμε καὶ φύγαμε γιὰ τὸ ἄλλο κονάκι. Τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια κάναμε ὅλες τὶς μέρες. Περπατήσαμε δέκα μέρες λύνοντας καὶ δένοντας τὰ πράγματα. Ἔτσι ὅταν πιά φτάσαμε σ' ἓνα χωριὸ ποῦ τὸ λένε Φιλιάτες, πάνω στοῦ δρόμο μας. Πρὸ πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ ξεφορτώσανε τὰ ζῶα καὶ κάνανε τὴν τέντα. Φτάσαμε καὶ ἔμεϊς σιγοδιαβαίνοντας μὲ τὰ πρόβατα.

Ἡ ἡμέρα εἶτανε καλοκαιρινή. Ἡ μαμά μὲ πήρε καὶ πήγαμε νὰ ψωνίσουμε στοῦ χωριό. Ἀγοράσαμε ὅ,τι μᾶς χρειαζότανε κι ἐγὼ ἀπὸ τὸ πλάγι της γρίνιαζα :

—Κάτι νὰ μᾶς ἀγοράσης; ἀπὸ κάτι, τῆς ἔλεγα.

Ἡ μαμά ἤθελε δὲν ἤθελε μᾶς ἀγόρασε ἀπὸ κάτι ὀλωνῶν· Μιά κορδέλα, ἀπὸ λίγα τοιμπιδάκια, ἀπὸ ἓνα ζευγάρι σκουλαρίκια. Σὲ μᾶς τὰ μικρὰ κορίτσια ὅ,τι μᾶς ἔπαιρνε εἶτανε γιὰ πέταγμα, μόνο τῆς ἀδελφῆς μου τῆς Βάσως τῆς ἀγόρασε καλὸ πᾶγμα. Τῆς πήρε ἓνα μαντήλι μὲ κρόσια, αὐτὸ εἶχε λίγη ἀξία, ἀλλὰ τὰ δικὰ μας, εἶτανε νὰ τὰ κλαῖς. Τέλος πάντων ψωνίσαμε καὶ φύγαμε γιὰ τὴν τέντα.

Στὸ δρόμο ποῦ πηγαίναμε βρήκαμε τὰ πρόβατα μὲ τὰ ἀδέλφια μου. Ὁ Ναπολέων μοῦ ἄρπαξε τὸ ταγάρι ποῦ εἶχα στὴν πλάτη μου, καὶ πήρε ἄρκετὰ μῆλα. Ἡ μαμά τοῦ φώναζε ἀλλὰ ποῦ ἀκουγε ὁ Ναπολέων; Πήγαμε τέλος στὴν τέντα. Ἡ μαμά δὲν ἄνοιξε τὰ πράγματα, τᾶβαλε σὲ μιὰ ἄκρη τῆς τέντας καὶ δὲν μᾶς ἔδωσε τίποτα. Ὁ Ναπολέων τὰ εἶδε ποῦ τᾶβαλε καὶ ἔφερνε βόλτα γύρω-γύρω, ἀπὸ τὴν τέντα γιὰ νὰ ἄρπάξῃ τίποτα, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερε. Βράδυασε τέλος, μαζέψαμε τὰ πρόβατα στοῦ μαντρί, δέσαμε τὰ ζῶα καὶ καθήσαμε νὰ φᾶμε. Φάγαμε ὅπως πάντα μὲ ὄρεξη μετὰ μᾶς ἔδωσε τὰ περιφρημα δῶρα. Ὅταν μᾶς τὰ μοίραζε ἡ μαμά

χοροπηδάγαμε ἀπ' τὴν χαρὰ μας. Τέλος ξαπλώσαμε νὰ κοιμηθοῦμε τὸν μακάριο ὕπνο. Τὸ πρῶτ' σηκωθήκαμε, φάγαμε ντυθήκαμε μὲ καθαρὰ ρούχα καὶ φύγαμε, γιὰ τὴν Σαγιαδά πού μένουμε τὸ χειμῶνα. Περάσαμε τὶς Φιλιάτες. Περιπατούσαμε ἀρκετά, καὶ ἀπὸ μακρὰ εἶδαμε τὴ θάλασσα καὶ φωνάξαμε, θάλασσα! θάλασσα! Πήραμε κι ἀπὸ μιὰ πέτρα καὶ τὴν βάλουμε στὸ κεφάλι. Τὸ εἶχαμε συνήθεια αὐτὸ ἀπὸ παλιά, γιὰτί ἀραγε; Τέλος φτάσαμε στὴ Σαγιαδά, ἐκεῖ χαιρετήσαμε, τὸν κόσμον καὶ προχωρήσαμε γιὰ τὸ βουνὸ πού εἶχαμε τὸ σπιτάκι μας. Σιγὰ σιγὰ φτάσαμε, στὸ σπίτι μας, φιλήσαμε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, τὴν ἀνοίξαμε, βγάλαμε τὰ πράγματα πού εἶχαμε μέσα, καθάρισαμε τὴν αὐλὴ πού εἶχε γεμίσει ἀγκάθια, κάναμε καὶ τὸ μαντρί τοῦ κοπαδιοῦ.

Ἡ μαμὰ μὲ τὰ ζῶα δὲν εἶχαν ἔρθει ἀκόμα, ἐνῶ ἐμεῖς τὰ εἶχαμε ἔλα ἔτοιμα. Τέλος κάποτε ἀπὸ μακρὰ εἶδαμε τὴν μαμὰ καὶ τὴν σκόνη πού ἀνέβαινε ὡς τὸν οὐρανὸ, μὲ τὰ ζῶα νὰ ἔρχεται.

— Ἐρχονται, ἔρχονται, φωνάξαμε ἔλοι. Τότε ὁ Σπῦρος μᾶς εἶπε, νὰ προσέξουμε τὰ πρόβατα γιὰ νὰ πάη νὰ τὴν βοηθήση. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ, κυττάξαμε καὶ δὲν μᾶς χόρταινε τὸ μάτι ἀπὸ τὸν ὠραῖο τόπον καὶ ἀπὸ τὴν πρασινάδα. Ἐφτασε τέλος καὶ ἡ μαμὰ μὲ τὰ ζῶα, ὁ Σπῦρος καὶ ἡ Βάσω ξεφορτώσανε τὰ ζῶα, βάλουμε τὸ κάθε πρᾶγμα στὴ θέση του καὶ καθήσαμε στὴν αὐλὴ καὶ φάγαμε. Νύχτωσε, μαζέψαμε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί, δέσαμε τὰ ζῶα καὶ κοιμηθήκαμε ἕναν ὕπνον βαθύ καὶ γλυκό. Τὸ πρῶτ' σηκωθήκαμε, ὁ Σπῦρος καὶ ὁ Ναπολέοντας πήγανε τὰ πρόβατα στὸ βουνό, ἐμεῖς τὰ κορίτσια πήγαμε καὶ βγάλαμε χῶμα, μετὰ τὸ βάλουμε σὲ σακκιά τὸ φορτώσαμε στὴν πλάτη μας, καὶ τὸ πήγαμε στὸ σπίτι. Μαζέψαμε καὶ κόπρια τοῦ ἀλόγου, βάλουμε τὸ καζάνι μὲ νερὸ στὴν φωτιά καὶ ζεματίσαμε τὸ χῶμα μὲ τὴν κοπριά, μετὰ τὸ ζυμώσαμε καὶ ἀσπρίσαμε τὸ σπίτι ἀπὸ κάτω καὶ γύρω-γύρω καὶ ἔτσι: εἶτανε πολὺ καθαρὸ. Αὐτὸ τὸ βᾶψιμο τὸ κάμουν

παντοῦ γὰρ καθαριότητα, στὰ χωριὰ στὶς αὐλὲς καὶ στὰ χα-
γιατῖα.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Σπύρος ἢ μαμὰ καὶ ἡ Βάσω πήγανε
νὰ κόψουν ἄχυρο γιὰ νὰ κάνουμε τὶς «λιάσες» γιὰ τὰ πρό-
βατα. Ὁ Ναπολέων καὶ ἐγὼ πήγαμε μὲ τὰ πρόβατα, ἢ για-
γιά μαγεύεψε, ἢ Ἑλένη καὶ ἡ Βαρβάρρα πήγανε καὶ μαζέ-
ψανε ξύλα, ὁ καθένας δηλαδὴ στὴν δουλειὰ του.

Ἐγὼ στὶς δώδεκα ἢ ὦρα κατέβηκα ἀπ' τὸ βουνό, πήρα
τὰ ζῶα καὶ ξεκίνησα γιὰ τὴν μαμὰ. Ἀνέβηκα πάνω στὴν φο-
ράδα καὶ ἔφυγα. Ἐφτασα στὸν κάμπο. Ἡ μαμὰ μόλις εἶχανε
τελειώσει καὶ εἶχανε δέσει τὰ δεμάτια. Φορτώσαμε τὰ ζῶα
καὶ ἡ Βάσω φόρτωσε τὰ ζαλίκια στὴν πλάτη τῆς δύο δεμά-
τια. Αὐτὸ τὸ ζαλίκι μου θύμιζε τὸ ποίημα τοῦ γεωπόνου
καὶ τοῦ θανάτου, (ποῦ παραπονιόταν γιὰ τὸ βάρος τοῦ ζαλι-
κιοῦ καὶ καλοῦσε τὸν θάνατο νὰ τὸν πάρῃ).

*Ὁ Θεὸς τὸν θάνατον
λυτρωτὴν τῶν πόνων
ἔστειλεν εἰς ἄρρωστον
ἄνδρα γεωπόνον.*

Φόρτωσε καὶ δύο δεμάτια καὶ ἡ μαμὰ καὶ δύο ὁ Σπύ-
ρος στὸν ὄμο τους καὶ ξεκινήσαμε. Ἐγὼ τράβαγα τὸ ἄλογο
μπροστὰ καὶ τ' ἄλλα τὰ ζῶα ἐρχόντουσαν ἀπὸ πίσω. Φτά-
σαμε πρὸς κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι, καὶ φωνάξαμε τὴν Ἑλένη.

— Ἐλα, Ἑλένη νὰ φέρῃς λίγο νερό, διψᾶμε. Ἐτρεξε ἡ
Ἑλένη καὶ ἡ Βαρβάρρα καὶ μᾶς φέρανε καὶ ἤπιαμε ἀχόρταγα,
σὰν τὰ ζῶα τὰ διψασμένα. Ξεδιψάσαμε, πήγαμε στὸ σπίτι,
ξεφορτώσαμε τὰ ζῶα, καὶ ἀφοῦ τὰ δέσαμε καθίσαμε νὰ ξεκου-
ραστοῦμε. Εἶχε νυχτώσει πιά. Ὁ Ναπολέων ἔφερε τώρα τὰ
πρόβατα, τὰ μέτρησε ὅπως πάντα καὶ εἶπε: « ἐν τάξει » καὶ
τὰ ἔβαλε στὸ μαντρί. Ἦρθε στὸ σπίτι, φάγαμε, καθίσαμε
λιγάκι καὶ πέσαμε στὸν ὕπνο, ποῦ εἶλα τὰ ἡμερώνει.

Σὰν ξημέρωσε ἡ μαμὰ καὶ ὁ Σπύρος πιάσανε δουλειὰ πρωί

πρωί γιά νά μὴν τοὺς πιάσει ἡ ζέστη, κάνανε τὶς λιάσες. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ πήγαμε τὰ πρόβατα στὸ βουνό. Τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια κάναμε ἕλες τὶς ἡμέρες.

Σὲ λίγον καιρὸ ἀρχίσανε νά γεννᾶνε καὶ τὰ πρόβατα. Ὡ τί χαρὰ !! Τὴν πρώτη μέρα μᾶς γεννήσανε δύο προβατίνες. Φώναξε τότε ὁ Σπύρος ἀπὸ τὸ βουνό. Μᾶς ἔδωσε τὴν εἴδηση :

— Ἐλάτε ἔχουμε γεννητούρια... Ἐλάτε νά πάρετε τὶς προβατίνες... Ἐμεῖς μόλις ἀκούσαμε ὅτι γεννήσανε δύο προβατίνες, τρέξαμε στὸ βουνό, σὰν πουλάκια μὲ φτερά. Φτάσαμε στὰ πρόβατα, πήραμε τ' ἀρνάκια στὴν ἀγκαλιά μας καὶ τὰ φιλούσαμε μὲ ἀγάπη καὶ τὰ πήγαμε στὸ φρέσκο χορτάρι.

Ἔτσι μᾶς φώναξε ὁ Σπύρος κάθε μέρα ποὺ γεννᾶνε τὰ πρόβατα καὶ πηγαίναμε ἑμεῖς καὶ τὰ πέρναμε.

Μιά μέρα μᾶς γεννήσανε δέκα προβατίνες καὶ μᾶς φώναξε ὁ Σπύρος νά πάμε νά χαροῦμε τ' ἀρνάκια καὶ νά τὰ πάρουμε. Πήγαμε ἔλα τὰ παιδιὰ στὸ βουνό καὶ τὰ κατεβάσαμε σὲ μιὰ καταπράσινη πεδιάδα. Τί χαρὰ ποὺ πέρναμε. Τὰ μικρά, τόσο χαριτωμένα καὶ τόσο ὁμορφα ποὺ δὲ χορταίναμε νά τ' ἀγκαλιάζουμε. Μᾶς γεννήσανε ἔτσι ἔλα τὰ πρόβατα. Ὅπου μιὰ ἡμέρα ὁ Σπύρος χώρισε τὰ πρόβατα σὲ δυὸ κοπάδια. Τὰ γαλάρια, ποὺ ἔχουνε τ' ἀρνάκια, τὰ βοσκοῦσε ὁ Σπύρος καὶ τὰ στεῖρα μαζὶ μὲ τὰ γίδια, ποὺ τὰ βοσκᾶγαμε ἑμεῖς.

Ἐγὼ μὲ τὴν Ἐλένη πρωὶ πρωὶ ξυπνάγαμε, τρώγαμε. πέρναμε τὸ ψωμί καὶ τὸ νερὸ στὸ ταγάρι, φορτωνόμουν τὶς βελόντζες στὴν πλάτη καὶ φεύγαμε γιὰ τὸ βουνό. Πηγαίναμε στὸ μαντρί, ἀνοίγαμε τὴν πόρτα, μπαίναμε μέσα καὶ σηκώναμε τὸ κριάρι,

— Ἀράπ, Ἀράπ, ἔμπρός, τοῦ φώναξα κι ἐκεῖνο σηκωνότανε καὶ προχωροῦσε μπροστά. Μετὰ σηκωνότανε καὶ τὰ πρόβατα, μιὰ μιὰ οἱ προβατίνες ξανοίγανε στὴν πλαγιά καὶ ἑμεῖς τραβοῦσαμε ἀπὸ πίσω σιγά σιγά, τραγουδώντας.

Ἐκεῖ στή μοναξιά ἔλα τραγουδοῦν : Πουλιά, ζούδια καὶ τὰ φείδια ἀκόμη μέσα στή φύση τὴν ἤσυχη. Ἐκεῖ οἱ Ἄρβανιτάδες φυλάγανε στὰ φυλάκια μὲ τὸ τουφέκι στὸ χέρι.

Φτάναμε στὸ σύνορο τῆς Ἀλβανίας. Περνάγαμε μπροστὰ ἀπὸ τὰ πρόβατα καὶ κοιτάζαμε καλὰ νὰ μὴ μᾶς φύγουν τὰ πρόβατα στὴν Ἀλβανία. Μετὰ γυρίζαμε πρὸς τὰ κάτω καὶ καθώμαστε σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ τρώγαμε.

Ἄργὰ φτάναμε στὸ σπίτι. Σὰ νύχτωνε μαζεύαμε πρῶτα τὸ κοπάδι. Ποιοὺς καὶ πόσους τέτοιους μεγάλους κόπους μὲ τὰ ζῶα ἔχει ἡ ζωὴ μας! Μάζεψε κι ὁ Σπῦρος τὰ πρόβατα στὶς λιασες, μέτρησε καὶ τὰ ἀρνάκια καὶ ἦρθε κι αὐτὸς γιὰ τὸ σπίτι. Καθίσαμε γύρω γύρω ἀπὸ τὴ φωτιά. Πολὺ ὤρατο πρᾶμα ἡ φωτιά καὶ τὸ φῶς, ἔπως καὶ τὸ μυαλὸ τὸ φωτισμένο.

Ὁ Σπῦρος μᾶς ρώτησε πῶς τὰ περάσαμε, κι ἐμεῖς ἀπαντήσαμε : Πάρα πολὺ ὤρατα !

* *

Σὲ σαράντα ἡμέρες πουλήσαμε τὰ ἀρνάκια καὶ τὸ γάλα τὸ πηγαίναμε πλιὰ στὸν ἔμπορο. Ἐνα χρόνο πουλάγαμε τὰ ἀρνάκια καὶ κρατάγαμε ἓνα. Ἐμεῖς τὰ κορίτσια περνάγαμε τὸν καιρὸ μας στὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας μὲ φόβο πάντα γιατί πολλές φορές ἔπεφτε καὶ ὀμίχλη καὶ εἶτανε σὰν νύχτα, καὶ ἐρχόντουσαν οἱ Ἀλβανοὶ κοντὰ μας δίχως νὰ τοὺς βλέπουμε. Μιὰ ἡμέρα παρ' ὀλίγο νὰ μᾶς πιάσουνε μαζὶ μὲ τὰ πρόβατα. Ἐγὼ ἀνέβηκα σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ κύτταζε τὰ πρόβατα ἔπου μιὰ στιγμή γυρίζω πίσω μου καὶ βλέπω δυὸ Ἀλβανούς. Τότε ἀρχίσαμε νὰ φωνάζουμε δυνατὰ :

— Βοήθεια ! Στρατιῶτες.

Οἱ Ἀλβανοὶ μόλις ἀκούσανε τὶς φωνὲς φύγανε σὰν ἀστραπή. Ἔτσι τὴ γλυτώσαμε πολὺ φτηνά. Τότε γιὰ πρώτη φορὰ φοβήθηκα τοὺς Ἀλβανούς.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔβρεχε. Γυρίσαμε τὰ πρόβατα πρὸς

τὰ κάτω, ἀνάψαμε φωτιά, ζεστάναμε τὸ ψωμί ποὺ μᾶς εἶχε
βάλει ἡ μαμά. Ζεστάναμε καὶ τὸ φαί μας, ποὺ τὸ εἶχαμε
σ' ἓνα κουτί. Τὴ βράδυ ἐκείνη μπουμπούνηζε, ἔβρεχε, ἀ-
στραφτε, ἔριχνε χαλάζι, ἔλα μαζί τὰ κακά, κρούναμε, φο-
βόμασταν, ἀλλὰ τί νὰ κάνουμε; Ἐκείνη εἶτανε ἡ ζωὴ μας.
Φτάσαμε στὴ στάνη, βάλουμε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί, καὶ
πήγαμε στὸ σπίτι. Τοῦς εἶπαμε μ' ἓνα στόμα ἔλα, πῶς πε-
ράσαμε αὐτὴ τὴν ἡμέρα καὶ μᾶς εἶπαν :

—Νὰ προσέχετε νὰ μὴν πάτε κοντὰ στὴν Ἀλβανία καὶ
νὰ φυλάγεστε, σὰν παιδιὰ ποὺ εἶσατε, ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες.

Ὁ καιρὸς ἔτσι περνοῦσε εὐχάριστος. Κάποτε ἀρχίσανε
καὶ γεννάγανε καὶ τὰ γίδια. Τότε φωνάζαμε ἡμεῖς ἀπὸ τὸ
βουνὸ καὶ ἐρχότανε ἡ Βάσω καὶ ἡ Βαρβάρα καὶ τὰ κατεβά-
ζανε στὸ σπίτι, μικρὰ καὶ μάννα. Ἡ Ἐλένη καὶ ἐγὼ τρα-
γουδοῦσαμε καὶ μᾶς περνοῦσε ὁ δύσκολος χειμῶνας, μὲ ἓνα
τραγούδι πάρα πολὺ ὠραῖο. Διαβάστε το :

—Σ' ἓνα πρόσινο λειβάδι
στὴν ἀκρογιαλιά.

Μιά ὠραία βοσκοπούλα
ἔβροκε τ' ἀρνιά.

Καὶ περῶ ἓνας λεβέντης
καὶ τὴν καλημερῶ

—Καλημέρα, βοσκοπούλα
τί ζητᾶς ἐδῶ;

—Ἐχασα τὰ πρόβατά μου
καὶ ἤρθα νὰ τὰ βρῶ.

—Πρόβατα δὲν εἶν' ἐδῶ,
ἀντε στὸ καλό.

Δὲ μοῦ λές, ὠραία κόρη,
τί ἔχεις πατρικό;

—Ἀπὸ μάνα καὶ πατέρα
εἶμαι ὄρφανή

Καὶ ἀπὸ ἀδέλφια
καὶ ξαδέλφια

εἶμαι χωριστή.

—Ὀρφανή, ἐσὺ κυρὰ μου
ὄρφανὸς κι ἐγώ.

—Ἐλα νὰ στεφανωθοῦμε
καὶ νὰ ζήσουμε τὰ δυό.

Μ' αὐτὸ τὸ τραγούδι καὶ μὲ ἄλλα τοῦ τόπου μας, μᾶς
περνοῦσε ἡ ἡμέρα σὰν μιὰ ὥρα

* *

Μετὰ ἀπὸ ὀλίγον καιρὸ τὰ κάναμε ἓνα κοπάδι πάλι ἐνω-

μένο σάν πρώτα και τὰ βοσκοῦσε ὁ Σπύρος και ἔμεις τὰ κο-
ρίτσια καθήσαμε στὸ σπίτι και ξεκουραστήκαμε.

Ὁ χειμῶνας πέρασε. Πρασίνισε τώρα ὁ κήπος, ἀνθισαν
οἱ ἀμυγδαλιές, μοσχομύρισε ὁ κήπος, ὄρατος ὁ ἥλιος ξε-
σταίνει και ἡ θάλασσα ἐμαλὴ και ἡσυχὴ δὲν ἀνησυχεῖ.

Ἔφτασε τὸ Πάσχα και ἀπὸ πολλὲς ἡμέρες κρατάγαμε
τὰ αὐγά για νὰ τὰ βάψουμε κόκκινα. Νηστέψαμε 15 ἡμέρες
για νὰ πᾶμε νὰ μεταλάβουμε. Παραμονὴ τοῦ Πάσχα ἐτοι-
μαστήκαμε για νὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησία. Στις 10 ἡ ὥρα ξεκι-
νήσαμε για τὴν Σαγιάδα. Ὁ Σπύρος, ἡ Βάσω και ἐγώ, και
τὰ ξαδέλφια μου, κουβεντιάζαμε χαρούμενα. Πήραμε και τὰ
αὐγά μας για νὰ τσουγκρίσουμε στὸ δρόμο. Φύγαμε, φτάσαμε
στὴν ἐκκλησία. Εἶταν μεσάνυχτα, ὁμορφὴ νύχτα, μὲ τὰ
ἀμέτρητα ἀστρα στὸν οὐρανὸ σάν τὰ χαλκία τῆς θάλασσας.
Τὶ ὄρατα κτυποῦσε ἡ καμπάνα, τί ἀρμονικὰ ἡ καμπανοῦλα
τῆς. Ἀκούσαμε ἔλοι τὴν λειτουργία τῆς Πασχαλιᾶς και
δταν εἶπε ὁ Παππᾶς τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» στὸν αὐλόγυρο,
εἶχαμε ἀναμένεις τίς λαμπάδες μας. Τελείωσε ἡ ἐκκλησία
κοινωνήσαμε και βγήκαμε ἔξω. Εἶπαμε Χριστὸς Ἀνέστη
και φιλιθῆκαμε ἀγκαλιασμένοι ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον κ' εὐχη-
θήκαμε καλὸ Πάσχα. Ὅστερα τσουγκρίσαμε και τ' αὐγά μας
και κάναμε τὸ ἔθιμο και φύγαμε για τὸ σπίτι. Φθάσαμε στὸ
σπιτάκι μας στὰ ξημερώματα και εἶπαμε Χριστὸς Ἀνέστη
στὴν καλὴ μας μαμά, στὴν γιαγιά, και στὰ ἀδελφάκια μου.
Και ξαπλώσαμε νὰ κοιμηθοῦμε λιγάκι. Ἐγμέρωσε, ἔλοι γε-
μάτοι χαρὰ, ἤμασταν, σὲ τέτοια ἡμέρα χαρούμενη και γιορ-
τερή. Τὶ εὐτυχία, τί χαρὰ! Ὁ Σπύρος πήρε τὸ ἀρνάκι και
τὸ ἔσφαξε, ἔμεις τὰ παιδιὰ πήγαμε μὲ τὰ πρόβατα ἐπάνω
στὸ βουνό. Παίζαμε χαρούμενα, γελᾶγαμε, τραγουδάγαμε,
παίζαμε κρυφτό, και φέλναμε «Χριστὸς Ἀνέστη».

Ἀπὸ τὸ βουνὸ πού βοσκάγαμε τὰ πρόβατα βλέπαμε τὴ
στάνη μας, τὸ πῶς ἐτοιμαζότανε τὸ ἀρνί. Ὁ Σπύρος και ὁ
θεῖος πού βοήθησε για τὸ καλὸ, σφάξανε τὸ ἀρνί, βγάλανε

τὸ τομάρι του καὶ τὸ περάσανε στὴ σούβλα, ἀφοῦ τὸ ἀλάτι-
σαν ἔπως ἔπρεπε. Στὸ μεταξύ τὰ παιδιὰ εἶχανε κουβαλί-
ση ξύλα χοντρά καὶ ἀνάφανε φωτιά καὶ βάλανε τὸ ἀρνὶ νὰ
τὸ ψήσουνε.

Τὶ ἔμορφη δουλειὰ νὰ γυρίζεις τὴ σούβλα! Ἄρχισε ὁ κα-
πνὸς νὰ ὑψώνεται καὶ νὰ σταλάζει τὸ πάχος καὶ νὰ βγάξει
φλογίτσες καὶ νὰ μωσχομυρίζη. Μωσχομύρισε ὁ τόπος. Ὁ
Νίκος καὶ ὁ Ναπολέων εἶτανε τσοπάνηδες ἄλλου καὶ τοὺς
εἶχανε δώσει ἄδεια, καὶ ἦρθανε στὸ σπίτι γιὰ νὰ κάνουμε μα-
ζι Πάσχα. Ἐμεῖς τὰ κορίτσια πού τοὺς εἶδαμε ἀπὸ τὸ βουνὸ
πού ἐρχόντουσαν, πηδάγαμε ἀπ' τὴν χαρὰ μας. Τὰ παιδιὰ
πήγανε στὸ σπίτι, χαιρετήσανε καὶ ἀνέβηκαν τὸν ἀνήφορο καὶ
ἐρχόντουσαν γιὰ νὰ δοῦνε τὰ πρόβατα καὶ ἐμᾶς. Ἐμεῖς τρέ-
ξαμε τὸν κατήφορο, καὶ ἀγκαλιάσαμε τὰ ἀδέλφια μας. Ἡ
χαρὰ τοὺς εἶτανε ἀπερίγραφη ἔταν μᾶς εἶδανε νὰ τρέχουμε
κοντὰ τοὺς.

Ὁ Σπύρος εἶπωσε τέλος τὸ ἀρνὶ, καὶ μᾶς φώναξε νὰ γυ-
ρίσουμε τὰ πρόβατα πρὸς τὴν στάνη καὶ νὰ πᾶμε νὰ φάμε.
Σὰν γυρίσαμε τὰ πρόβατα καὶ πήγαμε στὸ σπίτι μὲ γέλια
καὶ χαρές, καθήσαμε καὶ φάγαμε ἔλοι γύρω-γύρω ἀπὸ τὸν
σωφρὰ. Σὰν φάγαμε μὲ λαίμαργία ὕστερα ἀπὸ τὴ νηστεία
τῆς Σαρακοστής, σηκωθήκαμε ντυθήκαμε μὲ τὰ καλά μας
ροῦχα καὶ πήγαμε στὸ θεῖο Ἄθανάση καὶ τραγουδήσαμε Ἑλ-
ληνικὰ τραγούδια καὶ Βλάχικα, σὰν βλάχες ποῦμαστε στὴ
γλώσσα καὶ ξεχωρίζουμε στὰ ἦθη καὶ ἔθιμα μας καὶ τὰ
τραγούδια μας μὲ τὴν κλαφιάρικη φωνή.

Τώρα ἔφτασαν οἱ ἡμέρες γιὰ νὰ φύγουμε γιὰ τὸ Κεφαλό-
βρυσο. Μαζέψαμε τὰ ροῦχα σὲ σακιά καὶ τὰ στείλαμε μὲ
τὸ αὐτοκινητὸ. Βάλαμε τίς λιάσες στὸ σπίτι πού εἶχαμε τὰ
πρόβατα τὸ χειμῶνα καὶ δὲν κρυώνανε. Τὶς ἀφήκαμε ἔπως
εἶταν γιὰ νὰ τίς βροῦμε ἔταν θὰ ξαναγυρίζαμε.

Οἱ λιάσες εἶναι ἔξη ξύλα καρφωμένα. Ἀπὸ πάνω τίς
σκεπάζουμε μὲ ἄχυρο, γιὰ νὰ μὴ μπαίνει ἡ βροχὴ καὶ τὸ

κρύο. Μὰ τις λιάσες κάναμε μαντρί και κάθε δυὸ ἡμέρες τὸ ἀλλάξαμε γιὰ νὰ εἶναι καθαρό. Τὰ ἐτοιμάσαμε ἔλα ἀπὸ τὸ βράδυ. Σὺν ἔφτασε ἡ ὥρα κλειδῶσαμε και τὴν πόρτα γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε δουλειές τὸ πρωί. Τὸ πρωὶ ἤρθε γρήγορα και χαρούμενα σηκωθήκαμε, φορτώσαμε τὰ ζῶα, φιλήσαμε τὴν πόρτα, κατὰ τὴ συνήθειά μας, κάναμε τὸ σταυρό μας και φύγαμε πρωὶ πρωὶ γιὰ νὰ μὴ μᾶς πιάσῃ ὁ ἥλιος κι ἡ ζέστη. Στὸ χωριὸ ὅλοι μᾶς φώναζαν :

— Καλὸ ταξίδι, παιδιὰ, καλὸ ταξίδι.

Πέρασε ἕνας χειμῶνας χωρὶς νὰ ποῦμε βᾶχ. Ὅλα πηγαν μὲ χαρά. Ἡ μαμά, ἡ γιαγιά και ἡ Βάσω, προχώρησαν μπροστὰ μας και ἔμειψ τὰ παιδιὰ, ὅπως κάθε φορὰ πῆγαμε μὲ τὰ πρόβατα. Κατεβήκαμε ἀπὸ τὸ βουνό, και φτάσαμε στὴν θάλασσα.

Ἐκεὶ σὺν παιδιὰ, πετροβολούσαμε τὴν θάλασσα και παίζαμε προχωρώντας. Τέλος καθήσαμε λιγάκι ἐκεὶ και σηκωθήκαμε νὰ φύγουμε.

Περάσαμε ἀπὸ τὸ χωριό, χαιρετήσαμε τὸν κόσμο και πρόχωρήσαμε σιγὰ-σιγὰ κοιτάζοντας γιὰ τελευταία φορὰ τὸ σπιτάκι μας, ποὺ φαινόταν ἀπὸ μακριά. Φτάσαμε στὴν τέντα φτιάξαμε τὸ μαντρί, κάναμε τὴν στρούγκα γιὰ νὰ ἀρμέγουμε τὰ πρόβατα. Στις ἔξη ἡ ὥρα βάλουμε τὰ πρόβατα στὴν στρούγκα και τὰ ἀρμέξαμε, συνέχεια ἀρμέξαμε και τὰ γίδια. Ἡ μαμά και ἐγὼ βοηθώντας πῆραμε τὸν τενεκὲ ἀπὸ τὸ γᾶλᾶ και τὸν ἔβαλε ὑψώνοντάς τον στὸν ὄμο της και φύγαμε γιὰ τὸν ἔμπορα. Πῆγαμε τὸ γᾶλα και γυρίσαμε, μαζέψαμε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί δέσαμε τὰ ζῶα, ἔπιαμε και τὸ γᾶλα μας μὲ μπόλιχο ψωμί μέσα, και κοιμηθήκαμε.

Τ'ἄλλο πρωὶ ξυπνήσαμε πάρα πολὺ νωρὶς και ἀρμέξαμε τὰ πρόβατα και φύγαμε ἔμειψ τὰ παιδιὰ. Ἡ μαμά μου ἔπηρε τὸ γᾶλα γιὰ τυρί, τὸ μάζεψε σὲ τσαντίλα, και τὸ κρέμασε σὲ μιὰ φούρκα, ποὺ γνέθει ἡ γιαγιά μου τὸ μαλλὶ γιὰ νὰ στραγγίξῃ. Χαλάσανε τὴν τέντα, μαζέψανε τὰ πράγματα

στά σακιά, φορτώσαμε τὰ ζῶα κρεμάσανε καὶ τὸ τυρὶ στὴν φορὰδα καὶ φύγαμε γιὰ τὸ ἄλλο κονάκι.

Ἔμεις μὲ τὰ πρόβατα πηγαίναμε τραγουδιώντας σιγά-σιγά καθήσαμε σὲ μιὰ μεγάλη καὶ καταπράσινη πεδιάδα καὶ φάγαμε. Νὰ σὰς πῶ πάντα εἶχαμε καλὴ ὄρεξη ἀπὸ τὴν δουλειὰ καὶ τὸν καθαρὸ ἀέρα. Ὁ Σπύρος ἔπιασε μιὰ κατοίκα καὶ τὴν ἄρμεξε, σὲ ἓνα πιάτο ξύλινο ποῦ εἶχαμε—μιὰ γαβάθα—θρίψαμε καὶ ψωμί καὶ μὲ ξύλινα κουτάλια, καθήσαμε καὶ φάγαμε γιατί ὄλο πεινάγαμε κι' ὁ νοῦς μας στὸ φαγί. Τὰ πρόβατα βοσκάγανε στὸ καταπράσινο χορτάρι καὶ τὰ γίδια σκαρφαλώνανε στὰ μικρὰ δέντρα καὶ τρώγανε τρυφερὸ κλαδί, καὶ κορφολογοῦσαν τὰ κλαδιά, γιατί ξέρουν νὰ τὰ διάλγουν, ξέρουν νὰ γλυκαίνονται. Μαζέψαμε τὰ πρόβατα καὶ σιγά-σιγά φύγαμε γιὰ τὸ ἄλλο κονάκι. Ἡ μαμὰ μὲ τὰ ζῶα φτάσανε στὸ κονάκι, μονομιὰς, φτιάξανε τὴν τέντα καὶ κόψαν παλούκια γιὰ τὸ μάντρι. Πήγαμε καὶ ἔμεις μὲ τὰ πρόβατα. Κάναμε τὸ μάντρι καὶ τὴν στρούγκα, ἄρμέξαμε τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια, δουλειὰ ποῦ δὲν πέρνει ἀναβολή. Ἡ μαμὰ ἔπηξε τὸ γάλα γιὰ τυρὶ.

Κοντὰ στὴν τέντα εἶτανε ἓνα ποτάμι· κι' ἔμεις τὰ παιδιὰ ἀχόρταγα γιὰ παιγνίδια πήγαμε στὸ ποτάμι καὶ παίξαμε μὲ τὰ νερά. Πιὸ πέρα βοσκάγανε τὰ πρόβατα, καὶ ὁ Σπύρος ἔπαιζε τὴ φλογέρα χαρούμενος. Τί ἔμορφα ποῦ ἔπαιζε! Τὰ κουδουνὰ ἀπὸ τὰ πρόβατα πάλι ἀκουγόνταν ὡς μουσικὴ τῆς ἐκκλησίας ποῦ χτυπᾷ τὴν νύχτα τῆς Πασχαλιᾶς στὸ ἐξωκκλήσι.

Σὰ νύχτωσε μαζέψαμε τὰ πρόβατα φάγαμε καὶ κοιμηθήκαμε. Τὸ πρωτὶ σηκωθήκαμε καὶ φύγαμε γιὰ τὸ ἄλλο κονάκι. Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς ἡμέρες, τέλος, φτάσαμε στὸ γνωστό μας Δελφενάκι. Ἐκεῖ φτιάξαμε τὴν τέντα καὶ μείναμε ἀρκετὰς ἡμέρες νὰ ξεκουραστοῦμε. Ἐκεῖ βόσκουν τὰ πρόβατα κάθε καλοκαίρι.

Ἡ Βάσω καὶ ἐγὼ πήγαμε στὸ χωριὸ ἀνοίξαμε τὸ σπίτι.

τὸ ἀσπρίσαμε, τὸ καθαρίσαμε πολὺ ὕδατα. Σκάψαμε καὶ φυτέψαμε λαχανικά. Πήραμε καὶ ἓνα τσουβάλι ἀλευρι καὶ κάναμε ἓνα φούρνο ψωμι φρέσκο καὶ φύγαμε γιὰ τὰ πρόβατα. Τὸ βράδυ φτάσαμε στὴν τέντα, φάγαμε, κοιμηθήκαμε χωρὶς ὄνειρα. Τὸ πρωὶ εὐχάριστα χαλάσαμε τὴν τέντα, μαζέψαμε τὰ ρούχα στὰ σακιά, καὶ μετὰ φορτώσαμε τὰ ζῶα, χαιρετήσαμε τὸν Σπύρο καὶ τὸν Ναπολέοντα καὶ φύγαμε γιὰ τὸ Κεφαλόβρυσο στὸ ὕστερό μας ταξείδι.

Ὁ Σπύρος καὶ ὁ Ναπολέον μείνανε ὅλο τὸ καλοκαίρι στὸ Δελβενάκι: μὲ τὰ πρόβατα.

Ἐμεῖς φτάσαμε στὸ χωριό, τακτοποιήσαμε τὰ πράγματα στὴν θέση τους. Αὐτὸ τὸ μονότονο ἀψήγημα-παραμύθι, εἶναι ἡ εὐτυχία τοῦ χωριοῦ μου, τὸ χάρεται ὁ καθένας καὶ μεθ' ὅπως μὲ τὸ κρασί.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἢ μαρὰ καὶ ἐγὼ ἀνεβήκαμε στὰ ζῶα καὶ ξαναπήγαμε στὰ πρόβατα ποὺ θὰ ἔμεναν ὅλα τὸ καλοκαίρι ἐκεῖ. Αὐτὴ τὴν εὐτυχία θέλησα νὰ σᾶς ζωγραφίσω μέσα στὴ φύση μὲ τὰ λίγα γράμματα ποὺ μαθαίναμε στὸ Κεφαλόβρυσο. Μὲ τὰ ζῶα μαζί καὶ μὲ καθημερινὴ δουλειά. Πονῶ τὸ χωριό μας, τὰ ζῶα μας, τὰ χαριτωμένα πρόβατα, τὸν κόπο μας, ποὺ μὲ τίς κόττες κοιμόμασταν καὶ μὲ τοὺς κοκόρους ξυπνοῦσαμε. Τὴν γιαγιά μου τὴ λαχταρῶ, τὴν μαμὰ μου τὴν πονῶ βαθεῖα μὲ τίς ἔγνοιες τῆς μὲ τοὺς κόπους τῆς μὲ τίς λαχτάρες τῆς. Ἡ καρδιά τῆς βροντᾷ καὶ χτυπᾷ γιὰ ἔλους μας ἀτέλειωτα, καὶ γιὰ ἔλους νοιάζεται μερόνυχτα. Καλὴ μου γιαγιά, καλὴ μου μάνα νὰ σᾶς χαρῶ, ποτὲ δὲν ἔπιασα τὸ κατσικάκι ἀπὸ τὰ πεισινὰ πόδια ὅπως πολλοὶ πιάνουν τὴν κόττα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω. Ἀγαπῶ τὰ ζῶα μας, ἀγαπῶ τὰ πάντα γύρω, τὰ καλύβια μας. Σιγά-σιγά τώρα χάνω τὸν ἀνθρωπό μου, ποὺ γίνομαι πολιτισμένη. Πάγω καὶ ἐγὼ μὲ τὴ μοῖρα μου, ὅπου κι ἂν μὲ φέρνει δίχως νὰ μπορῶ νὰ κάμω ἄλλοιως. Τ' ἀδέλφια μου τὰ νοιάζουμε γιὰ τὴ ζωὴ τους, μὲ τὴ μοναξιά καὶ τὴ σιωπὴ. Μόνο τὰ βελάσματα ἀκούον-

ται, μόνο τὸ τραγούδι τῶν πουλιῶν, μόνο τὸ πέταγμα τῶν ἀγριμιῶν ποὺ ξαφνιάζει τοὺς βοσκοὺς στὴ σιγαλιὰ τῆς μέρας καὶ τὴ νέκρα τῆς νύχτας. Ὅμως ἡ ζωὴ μας εἶναι ὡραία, φυσικὴ, κι ἀμέριμνη ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς τῶν πολιτειῶν ποὺ ἔχουν τόσο θόρυβο καὶ τόσες φροντίδες. Κρίνοντας λέγω πῶς στὸ βουνό εἶναι ἀγγελικὴ ἡ ζωὴ. Δὲ θὰ ἤθελα ποτὲ νὰ ξεκληρισθῶ ἀπὸ κεῖ ποὺ γεννήθηκα κ' ἔζησα παιδί μὲ τοὺς δικούς μου.

Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΙΔΙ

Ὁ ἀδελφός μου ὁ Ναπολέον βοσκοῦσε τὰ πρόβατά μας σ' ἓνα βουνό, σὲ μιὰ πλαγιὰ πού εἶτανε ἐλο πέτρες. Ἀνέβηκε σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα καὶ κάθησε νὰ φάη, κυττώντας τὸν κάμπο ἀχόρταγα. Δὲν πρόλαβε ὁμως ν' ἀνοίξη τὸ ταγάρι του πού εἶχε τὸ ψωμί καὶ τὸ τυρὶ κι ἄξαφνα ἄκουσε ἓνα σφύριγμα. Ἀμέσως κατάλαβε πῶς τὸ σφύριγμα πού ἄκουσε εἶτανε ἀπὸ φεῖδι, γιατί τὸ εἶχε ἀκούσει πολλές φορές καὶ τὸ γνώριζε. Πετάχτηκε πάνω καὶ κοίταξε γύρω του, πηδάει στήν ἄλλη πέτρα καὶ κυττάζει κάτω.

Ἐνα μεγάλο φεῖδι, κουλουριασμένο καὶ ἀπὸ πάνω του νὰ παίζουσι τὰ παιδάκια του—τὰ φειδόπουλα σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Τὸ φεῖδι μόλις εἶδε τὸ Ναπολέοντα ἄρχισε νὰ ξετυλίγεται καὶ νὰ κινᾶ γιὰ πάνω του.

Ὁ Ναπολέον ἄρχισε νὰ τρέχῃ ὅσο μπορούσε πιὸ γρήγορα γιατί ἀληθινὰ φοβήθηκε. Ἀλλὰ τὸ φεῖδι σερνάμενο γρηγορότερα τὸν ἔφτασε καὶ πήδηξε κατ' ἐπάνω του, μὰ ἔπεσε κάτω. Τότε ξαναπήδησε καὶ δεύτερη φορά μὰ καὶ πάλι ξανάπεσε κάτω.

Ὁ Ναπολέον φώναξε :

—Βοήθεια βοήθεια, αλλά κανένας δὲν τὸν ἀκούγε, εἶταν γύρω-γύρω μοναξιά.

“Ὅταν τὸ φεῖδι πήδηξε καὶ τρίτη φορά ἐπάνω στὸ κεφάλι του, ξανάπεσε κάτω. Εὐτυχῶς ποὺ εἶχε βάλει τὸ σακάκι στὸ κεφάλι γιὰ νὰ προφυλαχθῆ καὶ δὲν τὸν τσίμπησε. Θυμήθηκε πῶς τοῦ εἶπανε τούτη τὴν προφύλαξη ἄλλοι, ποὺ ἤξεραν. Καθὼς πήδηξε πάλι πέταξε τὸ σακάκι του ἐπάνω στὸ φεῖδι καὶ ἔτρεξε γιὰ τὰ πρόβατα. Τὸ φεῖδι ξεθύμωσε φαίνεται μὲ τὸ σακάκι του ἢ μπερδεύτηκε καὶ ἄφησε τὸν Ναπολέοντα, καὶ σταμάτησε τὸ κυνηγητό. Ὁ Ναπολέων ἔτρεψε ἀπὸ τὸ φόβο του. Αὐτὴν τὴν ὥρα ποὺ σκεπτότανε τί εἶχε νὰ τραβήξῃ, ἂν δὲν πέταγε τὸ σακάκι του, πλησίασε ἕνας φίλος του, ἄλλο τσομπανόπουλο καὶ αὐτός.

—Γιατί εἶσαι κίτρινος τοῦ εἶπε, Ναπολέων; Δὲν τοῦ μίλησε ἐκεῖνος μόνο τοῦ ζήτησε λίγο νεράκι.

—Νεράκι, λίγο νεράκι.

Καὶ μετὰ τοῦ διηγήθηκε τί ἔπαθε μὲ τὸ φεῖδι. Σὰν βράδυνασε, γύρισε τὰ πρόβατα πρὸς τὰ κάτω καὶ πήγε μαζί μὲ τὸ φίλο του νὰ πάρουν τὸ σακάκι του. Βρήκαν τὸ σακάκι του καὶ γρήγορα-γρήγορα φύγανε. Παρακάτω τὸ ἔφαξαν καὶ τὸ εἶδαν γεμάτο τρύπες, τρύπες ποὺ τίς εἶχε κάνει τὸ φεῖδι ἀπὸ τὰ νεῦρα του καὶ τὸ θυμὸ του.

Ἐφτασε τέλος στὴ στάνη, ἔβαλε τὰ πρόβατα στὸ μαντρί καὶ ἤλθε στὸ σπίτι. Σὰν φάγαμε σηκώσαμε τὸ σοφρὰ καὶ καθήσαμε ὄλοι κοντὰ στὴ φωτιά. Τότε εἶπε ὁ Ναπολέων:

—Θὰ σὰς πῶ κάτι ἀκούστε.

Καὶ ἐμεῖς περιμέναμε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸ καὶ νομίζαμε πῶς θὰ μὰς ἔλεγε κανένα εὐχάριστο καὶ ἀστεῖο. Τὰ χάσαμε ἔταν ἀκούσαμε γιὰ τὸ κυνηγητό του μὲ τὸ τρομερὸ ἐκεῖνο ἔρπετό, κατατρομάξαμε! Μετὰ μὰς ἔδειξε καὶ τὸ σακάκι του, χιλιοτροπημένο.

Ἄπὸ τὸ βράδυ ἐκεῖνο κάθε ἡμέρα ποὺ πήγαινε στὰ πρόβατα περιμέναμε μὲ ἀγωνία νὰ δοῦμε νὰ ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τίς

πέτρες όπου τὸ φείδι καὶ τὰ φειδόπουλα φωλιάζουν σὰ μάννα καὶ παιδιά.

Τοῦτο τὸ περιστατικὸ δὲν τὸ ξεχνάω ποτέ. Τ' ἀναθυμᾶμαι κι ἀνατριχιάζω χωρὶς νὰ τὸ ἰδῶ μὲ τὰ μάτια μου.

Διδάχτηκα τί κάνει τὸ φίλτρο καὶ ἡ ἀγάπη τῆς μάννας, γιὰ τὰ παιδιά της, ἔταν πρόκειται νὰ τὰ προφυλάξῃ.

ΤΟ ΚΑΤΣΙΚΑΚΙ

Είχαμε ένα κατσικάκι 15 ημερών και έμεις τὰ κορίτσια στο σπίτι. Τὸ εἶχαμε μάθει μανάρι δηλαδή, τὸ εἶχαμε μάθει νὰ τρώη ψωμί, τυρί. Μόλις τὸ φωνάζαμε ἔτρεχε κοντὰ μας ἀμέσως, γιατί ἔνοιθε τὴν ἀγάπη μας καὶ κουνούσε τὴν οὐρίτσα του. Καὶ διὰν ἔβρεχε ἔτρεχε ἀπὸ τὸ βουνὸ στὴν φωτιά νὰ ζεσταθῆ.

Μιά ἡμέρα ὁ Σπύρος ὁ ἀδελφός μου, βοσκοῦσε τὰ πρόβατα μόνος καὶ αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἔβρεχε πάρα πολὺ καὶ τὸ κατσικάκι ἔτρεξε ἀπὸ τὸ βουνὸ καὶ ἦρθε στοὺς σπῆτι. Ἡ μάνα ἀναφε φωτιά γιὰ νὰ μαγειρέψῃ, ἢ γιὰ γιὰ ἐπλεκε κάλτσες μάλλινες ποὺ φοράγαμε τὸ χειμῶνα, γιατί ἔκανε πολὺ κρύο καὶ ἡ Βάσω κένταγε μαξιλάρια γιὰ τὴν προίκα της. Ἐμεῖς τὰ τρία κορίτσια εἶχαμε τὸ νοῦ μας στοὺς κατσικάκι ποὺ θὰ κρύνε καὶ ἔλο κυττάζαμε στὴν πόρτα μας μὴν ἔρθῃ νὰ ζεσταθῆ τὸ φτωχό.

Γιὰ μιὰ στιγμή ἀκούσαμε νὰ βελάξῃ πιὸ πέρα τὸ κατσικάκι καὶ ἐγὼ ἔτρεξα καὶ τὸ ἀγκάλιασα καὶ τὸ ἔβαλα κοντὰ στοὺς τζάκι γιὰ νὰ ζεσταθῆ. Τὸ χαϊδέφαμε στοὺς κεφαλάκι καὶ εὐχαριστημένο μὴρῦκαζε τὸ χορταράκι ποὺ εἶχε φάει.

Οἱ ὄρες περνοῦσαν καὶ οἱ δουλειές ἀβγάτιζαν καὶ τὸ φαί

έγινε. Ἡ μάνα τὸ κατέβασε ἀπὸ τὴν φωτιά καὶ τὸ ἔβαλε κοντὰ στὴν πόρτα γιὰ νὰ κρυώσει. Ἡ βροχὴ σταμάτησε. Ὁ Σπύρος φώναζε ἀπὸ τὸ βουνό, ἂν εἶναι ἔτοιμο τὸ φαί γιὰ νὰ ἔρθῃ νὰ φάμε.

Ἔμεις βγήκαμε νὰ ἀκούσουμε τί ἔλεγε ὁ Σπύρος, γιατί φυσοῦσε ὁ ἀέρας, ἔπαιρνε τὰ λόγια του καὶ δὲν ἀκούγαμε.

Τοῦ εἶπαμε πῶς εἶναι ἔτοιμο καὶ νάρθη γρήγορα νὰ φάμε. Ὡς ποῦ νὰ μποῦμε μέσα στὸ σπίτι: ἐμεῖς τὸ κατσικάκι εἶχε σηκωθῆ ἀπὸ τὴν φωτιά καὶ εἶχε πάει κοντὰ στὸ φαί μυρίζοντας τὸν ἀχνὸ ποῦ ἔβγαινε. Ὡς ποῦ νὰ πάω ἐγὼ νὰ τὸ διώξω, τὸ κατσικάκι πάτησε μέσα στὴν κατσαρόλα καὶ ζεματίστηκε τὸ καημένο. Τὸ πήρε ἀμέσως ἡ μαμὰ τοῦ ἔπλυνε τὸ ποδαράκι του καὶ τοῦ τὸ ἔδεσε μ' ἓνα πανάκι. Τότε κι' ὁ Σπύρος τὸ πήρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸ ἔβαλε κοντὰ στὴν φωτιά.

Ὅμως τὸ κατσικάκι πονοῦσε πάρα πολὺ καὶ τέντωνε τὸ ποδαράκι του, ἔγλυφε τὴν πληγὴ του χτυποῦσε τὰ πόδια του ἔκανε σὰν τρελλὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν πόνο. Ἐμεῖς ἔλοι βλέπαμε ποῦ πονοῦσε καὶ κλαίγαμε. Ἡ Βαρβάρα τὸ χάιδεψε καὶ τὸ φίλησε. Ἐγὼ τὸ πήρα στὴν ἀγκαλιά μου τὸ χάιδεα, ἔλοι καθόμασταν κοντὰ στὴν φωτιά στενοχωρημένοι γιὰ τοὺς πόνους ποῦ δοκίμαζε τὸ φτωχό. Τὸ ἀγαπάγαμε πάρα πολὺ ἔλοι, γιατί τὸ εἶχαμε μεγαλώσει. Κάθε ἡμέρα τὸ πέρναμε στὴν ἀγκαλιά μας καὶ τὸ βγάζαμε ἔξω γιὰ νὰ βοσκήσῃ, τοῦ μαζέβαμε χορταράκι καὶ τὸ πηγαίναμε κοντὰ του γιὰ νὰ μὴν κουραστῇ καὶ χτυπήσῃ τὸ ποδαράκι του στὶς πέτρες. Ἡ Ἑλένη καὶ ἐγὼ τὸ περιποιόμασταν πάρα πολὺ, τοῦ πλέναμε τὸ ποδαράκι του, τοῦ ἀλλάζαμε τὸ πανάκι. Καὶ ἔταν τοῦ βάζαμε καθαρὸ τὸ ζεσταίναμε πρῶτα στὴν φωτιά καὶ μετὰ τοῦ τὸ δέναμε. Μιὰ ἡμέρα ἡ Ἑλένη ἢ Βαρβάρα καὶ ἐγὼ βγάλαμε τὸ κατσικάκι ἔξω νὰ βοσκήσῃ, εἶτανε περίπου 7 ἢ ὄρα. Ὁ Σπύρος ἔφερε τὰ πρόβατα ἀπὸ τὸ βουνό, τὰ μέτρησε ὅπως πάντα καὶ τὰ μάζεψε στὸ μαντρί. Ἡ Βαρβάρα καὶ ἡ Ἑλένη,

πήγανε νά φάνε και ἐγὼ κάθησα πιδ πέρα ἀπὸ τὸ σπίτι μαζὶ μὲ τὸ κατοικάκι. Ἄν πήγαίνα κι ἐγὼ νά φάω τότε θάρχόταν κι αὐτὸ μαζὶ μας και δὲν θὰ μᾶς ἄφηνε ἴσυχους. Θὰ πήδαγε ἐπάνω μας, θὰ μᾶς χτυποῦσε μὲ τὸ κεφαλάκι του, ἂν δὲν τοῦ δῖναμε ψωμί νά φάη. Ἐπρεπε ἕνας νά μὴν τρώη και νά τὸ ταΐζη. Καὶ τὸ πολὺ ψωμί δὲ τοῦ ἔκανε καλὸ και ἔτσι ἀναγκάστηκα νά μείνω μαζὶ του.

Ὅμως ὁ Σπύρος μὲ φώναξε νά φάμε ὄλοι μαζὶ, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἤθελα νά τὸ παρατήσω μόνο. Ἡ μαμά φώναζε συνέχεια. Κρύφτηκα κι ἐγὼ ἀπὸ τὸ κατοικάκι και πήγα νά φάω. Σὺν ἀποφάγαμε ἦρθε ὁ Ζήκος τοῦ θείου Θανάση και ἄρχισε τὰ ψέματα και τ' ἀστεῖα και ξεχάσαμε τὸ κατοικάκι. Ἀκούσαμε ἔξαφνα νά βρέχη ἔξω. Τότε ἐγὼ φώναξα :

—Ὁχ, τὸ κατοικάκι, ἔκανα, και πετάχτηκα στὴν πόρτα ξυπόλυτη μέσα στὰ νερά.

Ἡ μαμά μου φώναξε :

—Ἐλα μέσα, Μαρία, θάρθῃ τὸ κατοικάκι, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἄκουγα τὴ μαμά, ἔβαλα τὰ παπούτσια μου και τὴν βελέντζα στὸ κεφάλι και ἔτρεξα μέσα στὸ σκοτάδι. Φοβόμουνα κιόλα γιατί μπουμπούνιζε, ἀστραφτε, ἔρριχνε χαλάζι. Παρ' ὄλα αὐτὰ ἔτρεξα νά βρῶ τὸ κατοικάκι. Πήγα πιδ πέρα ἀπὸ τὸ μαντρί και φώναξα τὸ ὄνομά του γιὰ νάρθῃ. Λιάρο, λιάρο, τὸ φωνάζαμε γιατί εἶτανε μαῦρο και ἄσπρο.

Πήγα πιδ πέρα κι ἄκουσα νά περπατῇ τὸ κατοικάκι μέσ' στὶς πέτρες και ἐρχόταν γιὰ τὸ σπίτι. Πήγα κοντά του, τὸ παίρνω στὴν ἀγκαλιά μου και εἶτανε βαρὺ-βαρὺ.

Ἐτρεξα και πήγα στὸ μαντρί ποῦ εἶχαμε τὰ γίδια και καθήσαμε μέσα στὶς λιάσες μέχρι νά σταματήσῃ ἡ βροχὴ. Ἡ βροχὴ ἀντὶ νά σταματήσῃ δυνάμωνε. Ἡ μαμά φώναζε, ἐγὼ τῆς φώναζα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ μαντρί.

—Τώρα ἔρχομαι.

Ἄφου εἶδα πὼς ἡ βροχὴ δὲν σταματοῦσε, παίρνω τὴν ἀπόφαση νά φύγω. Ἀγκαλιὰ τὸ κατοικάκι πήγα στὸ σπίτι,

ἀνοίγω τὴν πόρτα καὶ μπαίνω. Δὲν μὲ περιμένανε μὲ τὸ κατσικάκι, ἀλλὰ ἔταν μὲ εἶδανε ἀπερίγραπτη εἶτανε ἡ χαρὰ τους.

Ἔστερα ἀπὸ δυὸ μῆνες τοῦ πέρασε τὸ ποδαράκι του, τοῦ ἐκλείσει ἡ πληγῆ. Μετὰ ὁμῶς ἀρρώστησε τὸ κατσικάκι. Ὅλο ξυνότανε. Ἐγὼ ἔπαιρνα ἓνα πανάκι καὶ τοῦ ἔτριβα τὴν πλάτη καὶ τὸ κατσικάκι καθότανε καὶ μᾶς κοίταζε σὰν νὰ μᾶς ζητοῦσε βοήθεια.

Μιά μέρα, τὸ πήραμε ἔμεις τὰ κορίτσια καὶ σιγά-σιγά, τὸ πήγαμε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ τὸ πλύνουμε στὰ νερά της. Φτάσαμε, βγάλαμε τὰ παπούτσια καὶ τίς κάλτσες καὶ μπήκαμε στὸ νερό. Ἐγὼ κρατοῦσα τὸ κατσικάκι, στὴν ἀγκυλιά μου καὶ ἡ Βαρβάρα καὶ ἡ Ἐλένη τοῦ ρίχνανε νερό γιὰ νὰ πλυθῆ. Τὸ πλύνουμε, τὸ βγάλαμε ἀπ' τὸ νερό, καὶ τὸ σκούπισα μὲ τὸ μαντήλι μου γιὰ νὰ μὴν κρυώσῃ. Μετὰ καθήσαμε λιγάκι μὲ τὸν Ζῆκο καὶ μετὰ πήραμε τὸ κατσικάκι καὶ τὸ πήγαμε σπίτι. Τὸ κατσικάκι ἔστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ ἔγινε τελείως καλά. Πολλὲς φορές ὁ θεὸς Θανάσης καὶ ἡ γιαιγιά μᾶς δίνανε ἀπὸ καρμιὰ δραχμὴ στὴν Βαρβάρα, στὴν Ἐλένη καὶ σὲ μένα. Δὲν τὰ χαλάγαμε, τὰ κρατάγαμε μέχρι ποῦ μαζεψοῦσανε 10 δραχμὲς καὶ σκεπτήκαμε ν' ἀγοράσουμε ἓνα κουδούνάκι γιὰ τὸ κατσικάκι. Κι ἔταν ὁ Σπύρος πῆγε στὶς Φιλιάτες, τοῦ δῶσαμε τὰ λεφτά καὶ τοῦ εἶπαμε:

—Νὰ μᾶς ἀγοράσῃς ἓνα ὠραῖο κουδούνι γιὰ τὸ κατσικάκι.

—Καλὰ, μᾶς εἶπε ὁ Σπύρος καὶ ἔφυγε.

Τὸ βράδυ περιμέναμε τὸ Σπύρο νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τίς Φιλιάτες. Κατὰ τίς 5 ἦρθε τὸ λεωφορεῖο. Ἀπὸ μακριὰ εἶδαμε τὸ Σπύρο καὶ τρέξαμε. Τὸν ρωτήσαμε γιὰ τὸ κουδούνι καὶ ὁ Σπύρος μᾶς εἶπε ψέματα ὅτι ξέχασε καὶ ἔμεις θυμώσαμε. Ὅμως σὰν φτάσαμε στὸ σπίτι μᾶς ἔδωσε τὸ κουδούνι καὶ ἔμεις τὸ πήραμε καὶ πήγαμε τρεχάλα στὸ κατσικάκι ποῦ βοσκοῦσε καὶ τοῦ τὸ βάλουμε τραγουδιστά. Τότε τὸ πήραμε

ἀπὸ τὸ σφέροχο τὸ κατσιάκι· καὶ τὸ πήγαμε στὸ σπίτι γιὰ
νὰ τὸ δοῦνε καὶ οἱ ἄλλοι. Στὸ σπίτι ὁ Σπύρος μᾶς ἔδωσε ἀπὸ
δύο μῆλα καὶ ἀπὸ λίγες καραμέλες πού εἶχε ψωνίσει στὶς Φι-
λιάτες.

Τὸ κατσιάκι· μεγάλωσε καὶ ἔζησε πολλὰ χρόνια καὶ εἶ-
ταν ἡ ἀγάπη τοῦ σπιτιοῦ μας.

Τ Α Β Α Σ Α Ν Α Μ Α Σ

Μιά χρονιά τὰ πρόβατά μας μείνανε ἔλο τὸ καλοκαίρι στὸ χειμάδι. Ἔμειναν στὸ χειμάδι καὶ ἡ γιαγιά μου, τὰ δέξερ-φια μου ἡ Ἐλένη καὶ ὁ Σπύρος. Ἡ μαμά μου, ἡ Βάσω, ὁ Νίκος, ὁ Ναπολέον, ἡ Βαρβάρα καὶ ἐγὼ ἤρθαμε ἔλοι στὸ Κεφαλόβρουσο. Ὁ Νίκος πῆγε τσομπάνος στὰ ξένα πρόβατα, ἐμεῖς τὰ παιδιὰ πηγαίναμε σχολεῖο. Ἡ μαμά μου εἶχε κάνει ἐνέργειες γιὰ νὰ μπῆ ὁ Ναπολέον στὸ Ὀρφανοτροφεῖο. Μετὰ ἀπὸ πολὺν καιρὸ τὰ χαρτιὰ βγήκανε. Καὶ ἕνα πρωτὶ ἔταν στὸ σχολεῖο ἤμασταν ἔλα τὰ παιδιὰ στὴν γρομμῆ, εἶπε ὁ δάσκαλος :

— Δεμίρη, τὰ χαρτιὰ σου εἶναι ἔτοιμα καὶ μπορεῖς νὰ πᾶς στὸ Ὀρφανοτροφεῖο στὴν Πογωνιανή κι ἔφυγε.

Ὅλο τὸ καλοκαίρι εἴμαστε μόνοι μας. Ἐφτασε τὸ φθινόπωρο. Ἡ Βάσω πῆγε στὸ χειμάδι γιὰ νὰ μαζέψῃ ρύζι, πολὺ πιὸ προτιήτερα ἀπὸ μᾶς. Ἡ μαμά καὶ ἡ Βαρβάρα πῆραν τὸ Ναπολέοντα καὶ φύγανε γιὰ τὴν Πογωνιανή.

Ἐγὼ αὐτὴν τὴν ἡμέρα εἶμουνα πολὺ στενοχωρημένη. Θυμώμουνα τὴν γιαγιά, τὴν Ἐλένη, τὸ Σπύρο, τὴν Βάσω εἶχα ἔλο τὸ καλοκαίρι νὰ τοὺς δῶ. Σκεπτόμουνα τὸν Νίκο πὺ θὰ ἔμεινε ἔλο τὸ χειμῶνα στὴν Πογωνιανή τσοπά

νος στά ξένα χέρια. Σκεπτόμουνα τὸν Ναπολέοντα ποῦ ἔφυγε ἀπὸ τὴν ἀγκυλιὰ τῆς μητέρας μου, τόσο μικρὸς καὶ πῆγε στὸ Ὅρφανοτροφεῖο μὲ ἀγνωστὸς ἀνθρώπους. Ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν ἔφαγα, καθάριζα τὸ σπίτι καὶ διαρκῶς ἔκλαιγα.

Βράδιασε καὶ φώναξα τὴν ἐξαδέλφη μου τὴν Πανωραία γιὰ νὰ κοιμηώμασταν μαζὶ. Ἦρθε ἡ Πανωραία, ἀναψα φωτιά, τῆς τηγάνισα ἓνα αὐγὸ καὶ τῆς ἔβαλα νὰ φάη. Ἐγὼ ἔστρωσα νὰ κοιμηθοῦμε. Τότε μοῦ εἶπε ἡ Πανωραία :

— Δὲν θὰ ψᾶς Μαρία;

— Ὅχι Πανωραία, μόνο φάε ἐσὺ καὶ νὰ ξαπλώσουμε.

Ἐφαγε, καθήσαμε λίγο στὴν φωτιά καὶ μιλάγαμε. Μετὰ ἀπὸ λίγο μοῦ εἶπε:

— Ξέρεις, Μαρία, θὰ φύγω, φοβάμαι νὰ κοιμηθοῦμε μόνες.

— Φύγε τῆς λέγω, ἀν φοβάσαι.

Ἐφυγε, κλείδωσα τὴν πόρτα καὶ ξάπλωσα νὰ κοιμηθῶ μονάχη.

Μόλις ξάπλωσα, χτύπησε ἡ πόρτα.

— Ποιὸς εἶναι ; φώναξα.

— Ἄνοιξε, Μαρία, μοῦ εἶπε.

Εἶταν ἡ νύφη τῆς κουμπάρας, ποῦ εἶχε στεφανώσει τὸν Σπύρο. Ἀνάβω τὸ καντηλάκι καὶ ἀνοίγω τὴν πόρτα.

— Ποῦ εἶναι ἡ Πανωραία;

— Ἐφυγε τῆς λέω.

— Δὲν ντρέπεται λιγάκι καὶ σὲ ἄφησε μόνη σου καὶ ἔφυγε.

Ἔλα νὰ κοιμηθῆς μαζὶ μας. Ἄνοιξε μου, παιδί μου, σοῦ λέω.

Τῆς ἀνοίγω, καὶ πρῶτα μὲ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι τῆς. Δὲν πῆγα ἀλλὰ ξαπλώσαμε νὰ κοιμηθοῦμε μαζὶ, ἀποκοιμηθήκαμε. Αὐτὴ τὴν νύκτα ἔγινε σεισμὸς. 12 ἡ ὥρα, ξυπνήσαμε. Τὸ σπίτι κουνιότανε ὅπως ὅταν φυσούσε τὰ δένδρα ὁ ἀέρας. Τρέμαμε ἀπὸ τὸ φόβο μας. Τότε μοῦ λέει ἡ Ὅλγα :

— Μαρία πᾶμε σπίτι.

Σηκώθηκα λοιπὸν, κλείδωσα τὴν πόρτα, καὶ πῆγαμε στὸ σπίτι τῆς. Ἄνοιξαμε σιγά-σιγά τὴν πόρτα, τὴν κλειδώ-

σαμε από μέσα και κοιμηθήκαμε. Ευπνήσαμε τὸ πρωτὸ, πήρα τὸ κλειδί και ἔφυγα γιὰ τὸ σπίτι. Ἡ θεία μου εἶπε νὰ καθίσω νὰ φάω ἀλλὰ ἐγὼ δὲν θέλησα. Συγγενεῖς δὲν τοὺς ἔχουμε ἀλλὰ μᾶς φέρνονται σὰν δικοὶ μας, σὰν τὴν θεία και σὰν τὸ θεῖο δὲν ὑπάρχουν καλλίτεροι ἄνθρωποι: στὸ χωριό. Μὲ τὸ δικό σου φάε και πιές και νταλαβέρια μὴν ἔχεις ποὺ λένε. Πήγα στὸ σπίτι, τὸ ἀνοιξα, μπήκα μέσα, ἀνοιξα τὰ παραθύρια, και ἄρχισα νὰ καθαρίζω. Σκούπησα τὸ σπίτι τὸ ξεσκόνισα, ἔπλυνα και τὰ τζάμια, και ἄρχισα νὰ σκουπίζω τὴν αὐλή, νάσου και ἔρχεται ἡ Πανωραία.

—Καλὴ μέρα, Μπρία, μου εἶπε.

—Καλὴ μέρα, τῆς ἀπαντῶ.

—Μὲ ποιὸν κοιμήθηκες χτὲς τὸ βράδυ, μὲ ρώτησε.

—Μόνη μου, τῆς λέω. Γιατί;

—Ἐρχεσαι νὰ πάμε γιὰ κάστανα;

—Νὰ ρωτήσω τὴ θεία μου, κι ἂν μ' ἀφήσῃ πάμε.

Ἡ θεία μου μου ἔδωσε τὴν ἀδεια.

—Πᾶμε, εἶπα.

Ἐτοιμαστήκαμε νὰ φύγουμε, πήρα ἕνα μαξιλάρι γιὰ νὰ βάλω τὰ κάστανα, πήρα ψομί και τυρί και φύγαμε. Οἱ καστανιές εἶτανε μιὰ ὥρα μακριά. Πήραμε τὸ δρόμο μόνες μας, τὰ σκυλιὰ γαυγίζανε κι ἐμεῖς κρυβόμασταν μέσα στὰ πυκνὰ δένδρα γιὰ νὰ μὴ μᾶς δοῦνε. Τέλος πάντων φτάσαμε στὶς καστανιές. Ὁ κόσμος εἶτανε σὰν τὰ μηρομύγκια. ἀνοιγμένος στὸ δάσος και μαζεύανε κάστανα. Μέχρι τὸ μεσημέρι μαζέψαμε ἀρκετά.

Ἡ Πανωραία κι ἐγὼ, γεμίσαμε τὸ μαξιλάρι και καθήσαμε κάτω ἀπὸ μιὰ καστανιά και φάγαμε. Ἡ ὥρα περνοῦσε και σηκωθήκαμε γιὰ νὰ φύγουμε γιὰ τὸ χωριό. Σακκιά γεμάτα πήγαινε ὁ κόσμος στὸ σπίτι. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἔκανε πολὺ ζέστη, βάλουμε τὰ μαντήλια στὸ κεφάλι και φύγαμε. Φτάσαμε στὸ σπίτι, ξεφορτώθηκα και πήγα στὴν θεία και πήρα τὸ κλειδί.

—Πότε ήρθες κιόλα, Μαρία, ρώτησε ή θεία. Μάζεψες κάστανα;

—Γέμισα τὸ μαξιλάρι, τῆς εἶπα καὶ πῆρα τὸ κλειδί καὶ πῆγα πεταχτὰ στὸ σπίτι. Ἄνοιξα, μπῆκα μέσα, πῆρα τὸ μαστραπά καὶ ἤπια νερὸ ἀχόρταγα. Ὑστερα πῆρα ξύλα, ἀναψα φωτιά, καὶ ἔβαλα λίγα κάστανα καὶ τὰ ἔβρασα. Τὰ κατέβασα ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ τὰ γύρισα σ' ἓνα ταψί. Ἐφαγα ἀρκετὰ καὶ γέμισα ἓνα πιάτο, ποὺ τὸ πῆγα στὴ θεία. Μὲ εὐχαρίστησαν.

Τὸ βράδυ, μὲ τὸ πέσιμο τοῦ ἡλίου, ἔφτασε ή μαμά καὶ ή Βαρβάρα. Ἀρχίσαμε νὰ μαζεύουμε τὰ ρούχα στὰ σακιά, γιατί τὴν ἄλλη μέρα τὸ αὐτοκίνητο ἔφευγε γιὰ τὴν Σαγιάδα. Τὰ εἶχαμε ὅλα ἔτοιμα καὶ ξαπλώσαμε νὰ κοιμηθοῦμε.

Ἡ μαμά σηκώθηκε πάρα πολὺ πρῶτὸ καὶ ἔφυγε γιὰ τὸ Δελβινάκι νὰ πάρῃ τὰ ζῶα. Σηκωθήκαμε κ' ἐμεῖς τὰ κορίτσια καὶ ἀρχίσαμε τίς δουλειές. Ἡ Βαρβάρα καὶ ἐγὼ κουβαλίσαμε τὰ ξύλα ἀπ' ἔξω καὶ τὰ βάλουμε στὸ σπίτι. Αὐτὸ μέρος ἐμείνε ή μαμά στὸ Δελβινάκι γιατί εἶχε δουλειές. Μόνες μας εἴμασταν στὸ σπίτι ἐγὼ καὶ ή Βαρβάρα. Τὸ ψωμί ποὺ εἶχαμε δὲ μᾶς ἔφτασε. Κι ή γάστρα εἶτανε βαριά, ἀσῆκωτη καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ τὴ σηκώσουμε γιὰ νὰ φῆσουμε ψωμί. Πῆγα τότε στὴ θεία καὶ τῆς εἶπα νάρθη νὰ μᾶς κἀνῃ μιὰ καλαμποκίσια πῆττα.

—Ὅχι, μοῦ εἶπε ή θεία. Νάρθητε νὰ φάτε μαζὶ μας.

Ἐγὼ δὲ θέλησα νὰ τῆς κἀνουμε φασαρία. Γύρισα σπίτι, πῆρα ἀλεύρι, τὸ κοσκίνησα σ' ἓνα ταψί καὶ ἀρχισα νὰ κἀνω τὴν πῆττα. Ἄναψα φωτιά, καὶ μὲ μεγάλη προσπάθεια σῆκωσα τὴ γάστρα καὶ τὴν ἔβαλα στὴ φωτιά νὰ κάψῃ. Ἐρριξα λίγισ ἀλάτι στὸ ζυμάρι, λίγο τυρὶ καὶ νερὸ καὶ τὸ ἀνατάτεψα. Ὑστερα τὸ ἀναποδογύρισα στὸ ταψί ποὺ θὰ ψηνότανε. Ἡ γάστρα ἔκαψε καὶ τὴν ξέσυρα ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ ἔφτιαξα τὸ κάρβουνο, ἔβαλα τὴν φωτιά στὴν ἀκρὴ καὶ ἀπλωσα τὸ κάρβουνο στὴ βάτρα, ἔβαλα καὶ τὴν πυρρυστιά, ἀπὸ πάνω

κάθησα τὸ ταψί μὲ τὴν πῆττα καὶ τὴ σκέπασα μὲ τὴν γάστρα. Σιγά-σιγά ἡ πῆττα ψήθηκε. Τὴν κατέβασα κάτω νὰ κρῶσω. Σὰν κρῶσω, τὴν ἔκοψα κομμάτια καὶ καθήσαμε μὲ τὴν Βαρβάρρα καὶ φάγαμε. Τὴν πῆττα αὐτὴ τὴ λέμε μαμαλίκα.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ αὐτοκίνητο ἔφευγε γιὰ τὴ Σαγιάδα. Ἡ μαμά μου εἶχε μαζέψει ἓνα σακκί γεμάτο ροῦχα γιὰ νὰ τὸ στείλουμε στὸ χειμᾶδι. Φώναξα τὴν Ὀλγα, φόρτωσε στὴν πλάτη τῆς τὸ σακκί καὶ τὸ πήγε στὸ αὐτοκίνητο. Αὐτὸς ποὺ εἶχε τὸ αὐτοκίνητο εἶταν ἐξάδελφος τῆς μαμᾶς.

Εἶπα τότε στὴν Βαρβάρρα :

—Θέλεις νὰ σὲ στείλω μὲ τὸ αὐτοκίνητο στὸ χειμᾶδι;

—Θέλω, μοῦ εἶπε.

Τὴν παίρνω ἀπ' τὸ χέρι καὶ τὴν πάγω στὸ σπίτι τοῦ θεῖου καὶ τὸν παρακάλεσα νὰ τὴν πάρῃ μὲ τὸ αὐτοκίνητο.

—Καλὰ, μοῦ εἶπε ὁ θεῖος. Νὰ τὴν φέρῃς πάρα πολὺ πρῶτ' στὸ αὐτοκίνητο.

Πήγαμε στὸ σπίτι, φάγαμε νωρὶς γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε καὶ νὰ ξυπνήσουμε νωρὶς. Προτῆτερα πήγαμε στὴ θεῖα, τοὺς ἀποχαιρέτησε καὶ ξαναπήγαμε σπίτι.

Τὸ πρῶτ' τὸ αὐτοκίνητο κορνάρισε. Πετάχτηκα πάνω, ἀναψα τὸ καντήλι, σήκωσα τὴν Βαρβάρρα, τὴν ἔπλυνα, τῆς τηγάνισα ἓνα αὐγὸ, τὴν χτένισα καὶ τὴν πήγα στὸ αὐτοκίνητο. Ἐκανα ὅπως θὰ ἔκανε μιὰ καλὴ γιαγιά. Τὴν φίλησα, τὴ σήκωσα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τὴν ἔβαλα μέσα. Πήγα στὸ περίπτερο τῆς ἀγόρασα λίγες καραμέλες, λίγα μπισκότα καὶ τῆς τὰ πέταξα στὴν ἀγκαλιά τῆς.

—Νὰ μοῦ τοὺς φιλήσης ἔλους, τῆς φώναξα καθὼς τὸ αὐτοκίνητο ξεκινούσε.

—Καλὸ ταξεῖδι! Καλὸ ταξεῖδι! Καλὸ χειμῶνα, τοὺς φωνάζανε ὅσοι μένανε στὸ χωριό. Ὅλοι εἶχαμε τὰ μαντήλια στὸ χέρι καὶ τοὺς χαιρετάγαμε.

Πήγα στὸ σπίτι καὶ ἀρχισα ἓνα ζευγάρι κάλτσες καὶ ἔ-

πλεκα νά τις εἶχα στό δρόμο πού θά πηγαίναμε στό χειμάδι. Τό βράδυ γύρισε ἡ μαμά μέ τά ζῶα. Μὲ ρώτησε :

—Ποῦ εἶναι ἡ Βαρβάρα;

—Ἡ Βαρβάρα εἶναι κιάλας στό χειμάδι. Τήν ἔστειλα μέ τὸ αὐτοκίνητο.

—Καλά ἔκανες καί τήν ἔστειλες, μού εἶπε ἡ μαμά, νά μὴν τήν ἔχουμε βάρος.

Χάρηκα γιά τὰ παινέματα τῆς μάνας μου. Ζυμώσαμε δυό ψωμιά καί τὰ ψήσαμε τὸ βράδυ καί ξαπλώσαμε νά κοιμηθοῦμε. Χαράματα σηκωθήκαμε κι ἐτοιμαστήκαμε γιά νά φύγουμε. Ἦρθε ἡ θεία καί ἡ Ὁλγα καί μᾶς βοηθήσανε νά φορτώσουμε τά ζῶα. Ἐγὼ τραβοῦσα τὸ ἄλογο μπροστά καί ἡ μαμά ἀπὸ πίσω μέ τήν γαϊδούρα. Ἐκείνη τήν ἡμέρα ἔκανε πάρα πολύ ζέστη. Μὲ τὰ μαντήλια στό κεφάλι περπατάγαμε στά στενά δρομάκια. Τά πουλάκια κελαιδοῦσαν καί πέταγαν ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο. Σ' ἓνα κλωναράκι εἶδα δυό πουλάκια νά μαλώνουν καί νά τοιμπιοῦνται: μέ τις μυτούλες τους καί εἶπα :

—Μαμά, ἐκεῖνα τὰ πουλάκια τσακώνονται.

Καθήσαμε λιγάκι καί τὰ κοιτάξαμε στὸν καυγά τους. Καί ἀμέσως θυμήθηκα ἓνα ποίημα καί τὸ εἶπα στή μαμά, ἓνα ποίημα πού ἤρθε ξαφνικά στή θύμησή μου.

Ἔνα πουλί θαλασσινὸ
κι ἓνα πουλί βουνήσιο
τά δυὸ πουλιά μαλώνανε
στὸν σταυραετὸ τὸν τόπο.
Γυρῶζει τὸ θαλασσινὸ
καί λέγει στό βουνήσιο.
—Μὴ μὲ μαλώνεις βοῆ πουλί,
καί μὴ μὲ παραδιώχνεις
κι ἐγὼ πουλί δὲν κάθουμαι
στὸν τόπο τὸν δικό σου.

Ἄν κάτω Μάη-Θεριστή
κι ὅλο τὸν Ἄλωνάρη
καί ἂν πάρω κι ἀπ' τὸν Αἰ-
[γονστο
τὸν τρυγητή, μισέβω
κι ἀφίνω γειὰ στίς δημορφες
καί γειὰ στίς μανρομμάτες,
καί γὼ πάγω στὸν τόπο
[μον
γυρῶ στοὺς ἰδικούς μου.

Ἡ μαμά μου μὲ χάρειδεψε γιὰ τὸ τραγοῦδι ποῦ τῆς εἶπα.
Περάσαμε τρία χωριά, τὸ Λαχανόκαστρο, τὴν Βήσανη
καὶ τὸ Δελφενάκι. Ὅταν περνούσαμε τὸ Δελφενάκι, ὁ ἥλιος
βασίλευε.

—Μαμά, ποῦ θὰ κοιμηθοῦμε; ρώτησα.

—Θὰ βρούμε καμμιὰ τέντα καὶ θὰ μείνουμε ἀπόψε καὶ
αὔριο ἔχει ὁ Θεὸς καὶ γιὰ μᾶς, εἶπε.

Προχωρήσαμε ἀρκετά. Μέσα στὸ δάσος ποῦ πηγαίναμε,
ἀκούσαμε κουδούνια ἀπὸ πρόβατα.

—Μαρία, φώναξε ἡ μαμά, γύρισε τὸ ἄλογο. Ἄς πάμε
πρὸς τὸ ποτάμι νὰ δοῦμε ἂν εἶναι καμμιὰ τέντα.

Προχωρήσαμε πρὸς τὸ ποτάμι, εἶδαμε δύο οἰκογένειες
ἀπὸ τὸ χωριὸ μας, συγγενικὲς μας. Μόλις μᾶς εἶδανε ἀμέσως
μᾶς φώναξαν :

—Χαρίκλεια, εἶπανε, ἐλάτε νὰ κοιμηθῆτε μαζὶ μας.
Πήγαμε στὴν τέντα πρόθυμα,

—Καθῆστε, μᾶς εἶπανε, θὰ ξεφορτώσουμε ἐμεῖς τὰ ζῶα.

Καθῆσαμε κοντὰ στὴν φωτιά καὶ ἡ θεία μου μὲ τὴν κό-
ρη τῆς ξεφορτώσανε τὰ ζῶα. Βάλανε τὰ πράγματα στὴν τέν-
τα, εἶδεσα καὶ ἐγὼ τὰ ζῶα κοντὰ στὰ δικά τους. Καὶ μετὰ,
μαζὶ μὲ τὴν ἐξαδέλφη μου, πήραμε τὴν βαρέλα ἀπὸ τὸ νερὸ
καὶ πήγαμε στὸ ποτάμι γιὰ νὰ τὴ γεμίσουμε. Φτάσαμε στὸ
ποτάμι, βγάλαμε τὰ παπούτσια, μπήκαμε μέσα καὶ μὲ τὸ μα-
στραπὰ γεμίσαμε τὴν βαρέλα. Τὴν πιάσαμε μαζὶ καὶ τὴν
φέραμε στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Μετὰ ξαναμπήκαμε στὸ
νερὸ, πλύναμε τὰ πόδια μας, παίξαμε λιγάκι μὲ τὰ νερά,
καὶ μετὰ βγάλαμε τὰ παπούτσια, πήραμε τὴν βαρέλα καὶ
σιγά-σιγά τὴν πήγαμε στὴν τέντα. Ὑστερα πήραμε δυὸ σκοι-
νὰ καὶ πήγαμε γιὰ ξύλα στὸ δάσος. Ἐκεῖ μαζέψαμε ἀρκε-
τὰ ξύλα, τὰ βγάλαμε στὸ σκοινί, ζαλωθήκαμε καὶ τὰ πήγαμε
στὴν τέντα. Ἀνάψαμε φωτιά, ἡ θεία ἔβαλε τὴν γάστρα νὰ
καίη, ἔκανε μιὰ πῆττα καλαμποκίσια, καὶ τὴν εἴψισε, τὴν
κατέβασε γιὰ νὰ ντυώση. Σὰν κρύωσε, τὴν ἔκοψε κομμάτια-

κομμάτια, τήν έβαλε μέ τό ταψί πάνω στό σουφρά και φάγαμε πήττα μέ τυρί. Καθήσαμε λιγάκι στήν φωτιά και μετά κοιμηθήκαμε. Ευπνήσαμε τό πρωί και πήγαμε στό ποτάμι και πλυθήκαμε, μετά πήγαμε στήν τέντα, φάγαμε όλοι μαζί, χαλάσαμε τήν τέντα, μαζέψαμε τά πράγματα και τά φορτώσαμε στά ζώα. Φύγαμε κι έμεις μαζί τους.

‘Ο καιρός εΐτανε συνεφιασμένος και βαρύς επάνω μας, κι όλες μέ τις βελέντζες στό κεφάλι περπατάγαμε. ‘Η βροχή άρχισε μέ μπουμπουνητά. ‘Εμεις περπατάγαμε όσο μπορούσαμε πιδ γρήγορα για να περάσουμε τά ποτάμια, πριν γεμί-σουνε μέ νερό.

Φτάσαμε στό κονάκι, ξεφορτώσαμε τά ζώα κι άμέσως όλοι μαζί βαλθήκαμε να κάνουμε τήν τέντα. Βάλαμε τά πράγματα σε μιá άκρη και ύστερα τά τακτοποιήσαμε. Σκάψαμε γύρω-γύρω από τήν τέντα ένα ρυάκι, για να μη μπαίνουνε τά νερά μέσα. Μαζέψαμε πέτρες, τις βάλαμε ίσια κάτω, κόψαμε κλαδι και τό βάλαμε από πάνω απ’τις πέτρες και από πάνω βάλαμε τά σακκιά μέ τά πράγματα. Κόψαμε κι άλλο κλαδι και στρώσαμε όλη τήν τέντα.

‘Η θεία άναψε φωτιά και έβαλε σε μιá κατσαρόλα να μαγειρέψη φασόλια. Νύχτωσε πολύ. Τό φαγι έγινε, τό κατέβασε ή εξαδέλφη μου από τή φωτιά για να κρυώσει και τό μοίρασε σε τρία πιάτα. Καθήσαμε γύρω-γύρω από τον σουφρά και φάγαμε. Ξαπλώσαμε και κοιμηθήκαμε. Τό πρωί φύγαμε για τό άλλο κονάκι. Χαλάσαμε τήν τέντα, φορτώσαμε τά ζώα και ξεκινήσαμε. ‘Η βροχή ξανάρχισε και περπατούσαμε μέ τις βελέντζες στό κεφάλι, βγάλαμε τά παπούτσια μας, γιατί ο δρόμος που πήγαίναμε εΐτανε όλο λάσπη και νερά. Τά ποτάμια βουίζανε από τό νερό που κατέβαζαν. Περπατήσαμε περίπου πέντε ώρες.

‘Η θεία εΐχε τά πρόβατα που δεν περπατάγαμε πολύ. ‘Ετσι ή μαμά και εγώ τραβήξαμε τά άλογα και φύγαμε μόνες μας. ‘Η θεία έκανε τήν τέντα της κάτω από ένα δέντρο.

Εΐτανε περίπου 12 ἡ ὥρα ἀλλὰ ἡ ἐμίχλη ἔφερε βαθύ σκοτάδι. Περπατάγαμε ὅσο μπορούσαμε πρὸ γρήγορα γιὰ νὰ φτάσουμε σὲ δυὸ σπίτια. Ἡ βροχὴ δὲν σταμάτησε. Ἐβρεχε συνεχῆ. Τὰ ρούχα μας σταλάζανε νερό, στὰ πόδια μας κόλλησε ἡ λάσπη. Κρύο ἔκανε, χαλάζι ἔριχνε, ἀστραπὲς καὶ μπουμπουνητά, ἀέρας ἄγριος, μᾶς βρῆκαν ὄλα τὰ κακά. Καιρὸς πολὺ φοβερὸς γιὰ μᾶς. Εἴχαμε παγῶσει. Τὰ πέντε δάχτυλα τῶν χεριῶν δὲν μπορούσαμε νὰ τὰ ἐνώσουμε. Πετάσαμε ὄλα τὰ ποτάμια τῆς βροχῆς. Τέλος νύχτωσε ὅταν φτάσαμε στὰ σπίτια. Τότε κάθησα ἐγὼ μὲ τὰ ζῶα κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο καὶ ἡ μαμὰ παρακάλεσε κάποια κυρία νὰ μᾶς βάλῃ ἔξω στὴ βεράντα νὰ μείνουμε.

—Ὅχι, κυρά μου, ἀπάντησε ἐκεῖνη. Δὲν ἔχω σπίτι καὶ στὴν βεράντα θὰ βάλω τὰ ζῶα μου. Πηγαίνετε παραπάνω.

Πικραμένες πῆγαμε σὲ ἄλλο σπίτι μὰ καὶ σ' αὐτὸ μᾶς εἶπαν τὸ ἴδιο.

Ἡ βροχὴ ἔπεφτε σὰ νὰ τὴν ἔριχνε ὁ Θεὸς μὲ τὴν κανάτα. Χτυπήσαμε κι ἄλλες πόρτες μὰ κανέναν δὲ μᾶς πῆρε μέσα.

—Τὶ χριστιανοὶ εἶναι αὐτοί, εἶπαμε.

Σὰν ἀποεῖδαμε πὺς κανέναν δὲν μᾶς πῆρε, τραβήξαμε λίγο πρὸ πέρα, πού εἴτανε ἕνα μικρὸ σπιτάκι σκεπασμένο μὲ τοῖγκο. Ἀπελπισμένες πού θὰ μέναμε μὲ τέτοιο κρύο ἔξω, ξεφορτώσαμε ἐκεῖ τὰ ζῶα. Ἡ σπιτονοικοκυρὰ ἔλειπε. Ἦρθε ὕστερο ἀπὸ λίγο καὶ μόλις εἶδε πού εἴχαμε βάλει τὰ πράγματα στὴν βεράντα τῆς ἄρχισε νὰ φωνάζη :

—Πάρτε τα γρήγορα καὶ νὰ φύγετε. Ἐγὼ θέλω νὰ βάλω τὰ ζῶα μου ἐδῶ κι ἐσεῖς ξεφορτώσατε τὰ πράγματά σας. Φύγετε γρήγορα, φώναζε συνεχῆ. Πῆγε νὰ μᾶς φάη.

—Σὲ παρακαλῶ πάρα πολὺ μὴ μᾶς διώχνης, εἶπε ἡ μαμὰ. Μᾶς βλέπετε πού δὲν ἔχουμε τέντα νὰ κοιμηθοῦμε καὶ ὁ καιρὸς εἶναι χάλια καὶ θὰ κρυώσῃ τὸ κορίτσι μου, τῆς ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ἡ μαμὰ.

Ἡ κυρία ἄρπαξε μιὰ βελόντζα μας καὶ τὴν πέταξε μακριὰ μέσα στὴ βροχή. Ποιὸς εἶδε τὸ Θεὸ καὶ δὲν τὸν φοβήθηκε. Τόσο θύμωσε ἡ μαμά μου ποὺ ἄρχισε νὰ τὴν κακολογῇ.

—Δὲν ντρέπεσαι ποὺ κάνεις ἔτσι, τῆς λέγει. Χριστιανοὶ εἴμαστε δὲν εἴμαστε ἀλλόθρησκος γιὰ νὰ μᾶς διώχνης.

Πήραμε τὰ πράγματα ἀπ' τὴ βεράντα καὶ τὰ πήγαμε κάτω ἀπὸ ἓνα δέντρο.

—Θεὸ μου, βόηθα μας, εἶπα.

Καθίσαμε κοντὰ στὰ πράγματα, μὲ τὶς βελόντζες στὸ κεφάλι, μετὰ πήραμε λίγο ψωμοτύρι καὶ φάγαμε. Κατάπικρος εἶταν οἱ μπουκιές μας. Πάνω στὴν ὥρα ποὺ τρώγαμε, ἀπὸ τὸ βουνὸ ἐρχότανε μιὰ κυρία καὶ τὴν παρακάλεσε ἡ μαμά νὰ μᾶς πάρη στὸ σπίτι της, ἀλλὰ οὔτε ἐκεῖνη μᾶς πῆρε. Μόνο μᾶς εἶπε :

—Ἐπάνω στὸ βουνὸ εἶναι δυὸ τέντες. Ἄν θέλετε πηγαίνετε ἐπάνω.

Μόλις ἀκούσαμε πῶς εἶναι τέντες στὸ βουνό, σηκωθήκαμε, φορτώσαμε τὰ ζῶα, καὶ σιγὰ σιγὰ πήραμε τὸν ἀνήφορο. Φτάσαμε στὸ βουνὸ στὶς τέντες. Οἱ οἰκογένειες εἶτανε συγγενικές μας. Μόλις μᾶς εἶδανε σηκωθήκανε ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ μᾶς εἶπαν :

—Πηγαίνετε μέσα στὴν τέντα ἐσεῖς κι ἐμεῖς ξεφορτώνουμε τὰ ζῶα. Μᾶς ξεφόρτωσαν τὰ ζῶα, βάλανε τὰ πράγματα στὴν τέντα, δέσανε τὰ ζῶα κοντὰ στὰ δικά τους καὶ μαζεψήκαμε ἔλοι στὴ φωτιά καὶ μιλάγαμε. Ἡ θεῖα εἶχε μαγειρέψει. Καθίσαμε καὶ φάγαμε. Ἡ μαμά μου ἔβγαλε ροῦχα καθαρὰ ἀπὸ τὸ σακκὶ καὶ μὲ ἔντυσε, γιὰτὶ τὰ ροῦχα ποὺ φοροῦσα στάζανε νερό. Τὸ πρωὶ σηκωθήκαμε, μαζέψαμε τὰ πράγματα, φορτώσαμε τὰ ζῶα καὶ φύγαμε ἐμεῖς. Δὲν ἔβρεχε. Ὁ Θεὸς ἔβαλε τὸ χέρι του. Ὁ οὐρανὸς εἶτανε γαλάζιος, ὁ ἥλιος μὲ τὶς χρυσὲς ἀχτίνες του μᾶς φωτίει τὸν δρόμο καὶ περπατάγαμε χαρούμενες. Ἔτσι φτάσαμε σ' ἓνα μικρὸ χωριό, περάσαμε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ἀνάψαμε ἓνα κερά-

κι, κάναμε τὸ σταυρὸ μας καὶ ξεκινήσαμε. Στὸ δρόμο ποὺ περγαίναμε βρήκαμε μιὰ γροθούλα ποὺ πουλοῦσε ἀχλάδια.

—Πόσο τὰ δίνεις κουμπάρα;

—“Ἐνα φράγκο τὸ κιλό, κόρη μου, εἶπε.

—Μαμὰ νὰ πάρουμε λίγα ἀχλάδια γιὰ τὴν γιαγιά, γιὰ τὴν Ἐλένη καὶ τὸν Σπύρο ποὺ ἔχουνε τόσο καιρὸ νὰ φᾶνε;

—Καλά, μοῦ εἶπε ἡ μαμὰ καὶ ἔσκυψε καὶ διάλεξε, πήραμε ἑπτὰ κιλά καὶ δώσαμε ἑπτὰ δραχμὲς. Τὰ βάλουμε σ’ ἓνα ταγάρι καὶ τὰ κρεμάσαμε ἀπὸ τὸ σαμάρι τῆς φοράδας. Προχωρώντας φτάσαμε σ’ ἓνα ποτάμι βγάλαμε τὰ παπούτσια μας, περάσαμε ἀπέναντι, σκύψαμε καὶ ἤπιαμε καθαρὸ νεράκι. Πῆρα τότε ἐγὼ ἀπὸ τὸ ταγάρι λίγα ἀχλάδια καὶ τὰ ἔπλυνα στὸ ποτάμι καὶ φάγαμε. Τρώγοντας φτάσαμε στὴς Φιλιάτες. Ἀγόρασε ἡ μαμὰ δυὸ φραντζόλες ψωμι ἄσπρο, λίγο χαλβά, λίγες καραμέλες καὶ προχωρήσαμε. Γρήγορα περάσαμε τὴς Φιλιάτες.

—Μαμὰ, ποῦ θὰ κοιμηθοῦμε ἀπόψε; ρώτησα.

—Οὔτε κι ἐγὼ δὲν ξέρω, παιδί μου. Θέλουμε πολλὲς ὥρες γιὰ νὰ πάμε σ’ ἓνα μύλο ποὺ βρίσκεται στὸν κάμπο.

Ἄλλὰ ὅσο μακριὰ κι ἂν εἶτανε βάλουμε τὰ δυνατά μας καὶ φτάσαμε στὸ μύλο.

Στὸ βουνὸ ὁ δρόμος δὲν εἶτανε καλός, τὰ ζῶα πεδάγανε ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα. Ἡ καρδιά μας χτυποῦσε μὴ μᾶς ἀναποδογυρίση κανένα ζῶο τὸ φορτίο καὶ τί θὰ κάναμε τέτοια ὥρα ποὺ δὲ βλέπομασταν ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Φτάσαμε ἐπὶ τέλους στὸ μύλο, ξεφορτώσαμε τὰ ζῶα, τὰ δέσαμε καὶ χτυπήσαμε τοῦ μυλωνᾶ. Χτυπούσαμε συνέχεια δυνατά. Μόνο ποὺ δὲ σπάσαμε τὴν πόρτα. Ἐτοχε νᾶναι κουφός ὁ μυλωνάς καὶ δὲν ἀκουγε τὰ χτυπήματα. Ἐπιτέλους μᾶς ἄνοιξε. Μόλις μᾶς εἶδε μᾶς γνώρισε καὶ εἶπε :

—Καλῶς ὀρίσατε, Χαρίκλεια.

—Καλὸ χειμῶνα.

—Ποῦ πᾶς, Χαρίκλεια, τέτοιαν ὥρα ;

—Έρχομαι από τὸ Κεφαλόβρυσσος καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ κοιμηθῶμε ἐδῶ.

—Εὐχαρίστως. Περάστε ἀπάνω στὸν ὄντα νὰ στρώσετε. Βάλαμε τὰ πράγματα μέσα καὶ ἀνεβήκαμε στὸν ὄντα.

Στρώσαμε, φάγαμε λιγάκι καὶ ξαπλώσαμε καὶ κοιμηθήκαμε. Σηκωθήκαμε πολὺ πρωὶ γιὰ νὰ μὴ μᾶς δῆ κανένας ἀγοροφύλακας καὶ μᾶς κάνει μήνυση, ἐπειδὴ εἴχαμε δέσει τὰ ζῶα ἐκεῖ. Πλυθήκαμε στὸ ποτάμι, φορτώσαμε τὰ ζῶα, εὐχαριστήσαμε τὸν μυλωνά καὶ πήραμε τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπιτάκι μας. Στὸ δρόμο ποὺ πηγαίναμε βρέσκαμε μικρὰ εἰκονοστάσια, κάναμε τὸ σταυρὸ μας καὶ ρίχναμε σ' ἓνα κουτάκι ποὺ εἶτανε ἐκεῖ ἀπὸ καμιμὰ δραχμῆ. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα εἴμασταν πολὺ χαρούμενες, ποὺ φτάναμε στὸ σπίτι μας. Τέλος φτάσαμε στὴν Σαγιάδα. Ὁλος ὁ κόσμος μᾶς φώναζε :

—Καλῶς ὤρισατε, καλὸ χειμῶνα, Χαρίκλεια.

Τοὺς χαιρετίσαμε κι ἐμεῖς καὶ τραβήξαμε γιὰ τὸ βουνό. Ἡ Βάσω μᾶς εἶδε καὶ ἔτρεξε τὸν κατήφορο. Ἐφτασε, φιληθήκαμε καὶ φύγαμε ρωτώντας γιὰ ἔλαιον.

—Ὅλοι καλὰ εἴμαστε, μᾶς εἶπε ἡ Βάσω. Φτάσαμε στὸ σπίτι, φίλησα τὴν ἀδελφούλα μου, φίλησα τὸ χέρι τῆς γιαιᾶς μου. Καὶ ἔτσι μαζευτήκαμε τὸ βράδυ χαρούμενοι ἔλοι.

Μὲ τέτοια βάσανα περνούσαμε τὴ ζωὴ μὲ τὸ ἀνέβα-κατέβα ἀπὸ φηλὰ στὴν θάλασσα. Τώρα ποὺ συλλογίζομαι τὴ ζωὴ μας, τὴν περιέγραψα κατεβατὸ-κατεβατό. Πότε τὴ νοσταλγῶ, πότε τὴν κλαίω γιὰ τὰ βάσανά της, πότε παρηγοριεῖμαι καὶ πότε θλίβομαι γιὰ τὴ μάνα μας ποὺ χήρα μᾶς μεγαλώνει μέσα σὲ τέτοια βάσανα.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ ΚΑΙ Ο ΓΕΡΟΣ

(Παραμύθι τοῦ Κεφαλόβουσου)

Μιά φορά κι ἔναν καιρὸ ζοῦσε στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἓνας γέρος μὲ τρεῖς κόρες. Μιά ἡμέρα ὁ γέρος πήρε τὸ ἄλογό του καὶ τὸ τσεκούρι καὶ πήγε στὸ δάσος νὰ κόψῃ ξύλα. Σὰν ἔφτασε στὸ δάσος κατέβηκε ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ ἄρχισε νὰ κόβῃ ξύλα. Αὐτὴν τὴν ἡμέρα κατὰ τύχη βγήκε καὶ τὸ βασιλόπουλο γιὰ κινήγι.

—Καλημέρα, ἄρχοντά μου εἶπε ὁ γέρος στὸ βασιλόπουλο.

—Καλημέρα, ἀφέντη εἶπε τὸ βασιλόπουλο στὸ γέρο.

Καθῆσανε καὶ οἱ δύο σὲ μιὰ πέτρα καὶ μιλάγανε. Σὲ μιὰ στιγμή εἶπε τὸ βασιλόπουλο τοῦ γέρου.

—Μοῦ δίνεις τὴν κόρη σου νὰ τὴν ἔχω στὸ παλάτι καὶ νὰ σοῦ δώσω ἓνα σακουλάκι λίρες;

—Νὰ σοῦ τὴν δώσω εἶπε ὁ γέρος καὶ ἀφοῦ ἔκοψε τὰ ξύλα τὰ φόρτωσε στὸ ἄλογό του καὶ ξεκίνησε πεζῆ μὲ τὸ βασιλόπουλο γιὰ τὸ σπίτι του.

Ἐφτασαν κάποτε στὸ σπίτι. Ἐκεῖ τοὺς ὑποδέχτηκαν οἱ κοπέλες μὲ μεγάλη χαρά. Ὁ γέρος εἶπε τότε στὴν μεγάλη κόρη του.

—Κόρη μου, ἐτοιμάσου θὰ σὲ πάρῃ τὸ βασιλόπουλο στὸ παλάτι.

—Καλά, εἶπε τὸ κορίτσι καὶ ἐτοιμάστηκε καὶ φύγανε μαζί γιὰ τὸ παλάτι.

Ἐφτασαν κάποτε στὸ παλάτι. Τὸ βασιλόπουλο εἶπε στὸ κορίτσι:

—Κάθισε νὰ φᾶς ἀπ' ὄλα τὰ φρούτα καὶ στὸ τέλος θὰ φᾶς καὶ αὐτὴν τὴν λίμπα.

—Καλά, εἶπε τὸ κορίτσι καὶ κάθισε νὰ φάη. Ἐφαγε ἀπ' ὄλα τὰ φρούτα, δοκίμασε στὸ τέλος καὶ τὴν λίμπα, μὰ δὲν τῆς ἄρσσε καὶ τὴν ἔδωσε στὴ γάτα καὶ τὴν ἔφαγε.

Μετὰ ἀπὸ λίγη ὥρα τὸ βασιλόπουλο, ἔξαφνα μπήκε στὸ δωμάτιο ποῦ ἔτρωγε ἡ κοπέλα καὶ τῆς εἶπε:

—Ἐφαγες;

—Ἐφαγα, εἶπε τὸ κορίτσι. Τὴν λίμπα τὴν ἔφαγες;

—Τὴν ἔφαγα, εἶπε πάλι τὸ κορίτσι.

Τότε τὸ βασιλόπουλο φώναξε:

—Λίμπα, λίμπα, ποῦ εἶσαι;

—Στὴν κοιλιά τῆς γάτας, φώναξε ἡ λίμπα.

Τότε τὸ βασιλόπουλο πῆρε τὸ κορίτσι σ' ἓνα ὠραῖο δωμάτιο.

—Στάσου ὀρθὰ ἀκίνητη, τῆς εἶπε καὶ πῆρε ἓνα δοχεῖο γεμάτο νερὸ καὶ μὲ ἓνα πινέλο ἄρχισε νὰ βάψῃ τὴν κόρη καὶ τὴν ἔκανε ὀλόχρυση, τὴν μαρμάρωσε.

Ἦστερα κλείδωσε τὸ δωμάτιο καὶ πῆρε τὸ ἀλογό του, ἀνέβηκε ἐπάνω καὶ ξεκίνησε γιὰ τὸ δάσος.

Ἐκεῖ εἶδε πάλι τὸν γέροντα νὰ κόβῃ ξύλα.

—Καλημέρα ἀφέντη, εἶπε τὸ βασιλόπουλο στὸ γέρο.

—Καλὴ σου ἡμέρα ἄρχοντα, τί κάνει ἡ κόρη μου;

—Καλὰ εἶναι. Ἡ κόρη σας εἶναι καλὰ ἀλλὰ ἐπεθύμησε τὴν ἀδελφή τῆς. Τὴν δίνεις νὰ τὴν πάρω κι' ἐκείνη στὸ παλάτι νὰ κάνουνε παρέα καὶ οἱ δύο;

—Νὰ σοῦ τὴν δώσω, εἶπε ὁ γέρος.

Τὸ βασιλόπουλο τοῦ ἔδωσε ἓνα σακουλάκι λίρες, πῆρε καὶ τὴν δεύτερη κόρη καὶ τὴν ἐπῆγε στὸ παλάτι. Τῆς εἶπε καὶ ἐκείνης τὸ ἴδιο.

—Νά φᾶς ἀπ' ἄλλα τὰ φρούτα καὶ στὸ τέλος νά φᾶς καὶ τὴν λίμπα.

Ἐφαγε τὸ κορίτσι ἀπ' ἄλλα τὰ φρούτα, μὰ τὴν λίμπα δὲν μπόρεσε νὰ τὴν φάη καὶ τὴν πέταξε στὸ σκυλί.

Σὰν γύρισε τὸ βασιλόπουλο, ρώτησε τὸ κορίτσι:

—Ἐφαγες;

—Ἐφαγα, εἶπε αὐτό.

Τότε τὸ βασιλόπουλο φώναξε:

—Λίμπα, λίμπα, ποῦ εἶσαι;

—Στὴν κοιλιά τοῦ σκύλου, ἀπάντησε ἡ λίμπα.

Τότε τὴν πῆρε τὸ βασιλόπουλο, τὴν ἔβαλε κοντὰ στὴν ἀδελφή της καὶ τὴν μαρμάρωσε. Μετὰ ἀνέβηκε στὸ ἄλογό του καὶ πῆγε στὸ γέρο. Μόλις τὸν εἶδε ὁ γέρος ρώτησε γιὰ τὰ κορίτσια του.

—Πῶς εἶναι τὰ κορίτσια μου;

—Καλὰ εἶναι οἱ κόρες σου, μὰ ἐπεθύμησαν καὶ τὴν μικρότερη ἀδελφή τους. Θὰ μοῦ τὴν δώσης κι' αὐτήν;

—Πάρτηνε, εἶπε ὁ γέρος καὶ πῆρε τὸ σακουλάκι μὲ τίς λίρες ἀπὸ τὸ βασιλόπουλο, καὶ ἔδωσε τὴν τρίτη κόρη.

Τὸ βασιλόπουλο τὴν πῆγε στὸ παλάτι καὶ τῆς εἶπε νὰ φάη καὶ αὐτὴ τὰ φρούτα καὶ στὸ τέλος νὰ φάη τὴν λίμπα.

Κάθισε τὸ κορίτσι ἔφαγε καλὰ - καλὰ, μετὰ πῆρε ἕνα σακουλάκι μικρὸ καὶ ἔβαλε τὴν λίμπα μέσα καὶ τὴν κρέμασε στὸ λαιμό της. Ἦρθε καὶ τὸ βασιλόπουλο.

—Ἐφαγες, τὴν ρώτησε;

—Ἐφαγα, εἶπε τὸ κορίτσι.

—Λίμπα, λίμπα, ποῦ εἶσαι; φώναξε τὸ βασιλόπουλο.

—Στὴν κοιλιά τῆς κοπέλας, εἶπε ἡ λίμπα.

Τότε τὸ βασιλόπουλο τῆς ἔδωσε ἄλλα τὰ κλειδιά τοῦ παλατιοῦ καὶ τῆς εἶπε:

—Θ' ἀνοίξης ἄλλα τὰ δωμάτια ἐξὸν ἀπὸ τὰ δύο, ποῦ εἶναι ἐδῶ κάτω.

—Καλὰ, εἶπε τὸ κορίτσι.

Τὸ βασιλόπουλο ἔφυγε. Τὸ κορίτσι ἄρχισε μὲ τὴ σειρά ν' ἀνοίγη τὰ δωμάτια.

Τὰ εἶδε ἔλα, κι εἶταν ἔμως πολὺ περίεργο ν' ἀνοίξη καὶ τὰ δύο ἀπαγορευμένα δωμάτια. Ἄνοιξε τὸ πρῶτο καὶ εἶδε πολλοὺς σκλάβους, μέσα κρεμασμένους. Οἱ σκλάβοι τὴν παρακάλεσαν νὰ τοὺς ξεκρεμάσῃ. Τὸ καλόκαρδο κορίτσι τοὺς λυπήθηκε πάρα πολὺ καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοὺς ξεκρέμασε ἕλους ἕναν-ἕναν. Οἱ σκλάβοι τῆς εἶπαν τότε:

—Τώρα πρέπει νὰ φύγουμε ἔλοι. Γιατί ἐάν ἔρθῃ τὸ βασιλόπουλο θὰ μᾶς κάψῃ ἕλους καὶ ἐσένα μαζί. Μὰ ἔλα πρῶτα νὰ ξεσκλαβώσουμε καὶ τίς ἀδελφοῦλες σου ποὺ εἶναι ἐδῶ μαρμαρωμένες.

Πῆραν τότε τὸ μαγεμένο νερὸ ποὺ ἤξαιραν, τὸ παρέχυσαν πάνω στὰ κορίτσια καὶ ἀμέσως ἀνοίξαν τὰ μάτια τους, ἔγιναν καλά καὶ ἔτσι χαρούμενοι ἔλοι βγήκαν ἔξω.

Τότε τὸ μικρὸ κορίτσι ἔβγαλε τὴν λίμπα ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς καὶ τὴν πέταξε στὸ παλάτι, ἔβαλαν φωτιά καὶ φύγανε.

Ὅταν γύρισε τὸ βασιλόπουλο φώναξε :

—Λίμπα, λίμπα, ποὺ εἶσαι.

—Μέσα στὸ παλάτι καὶ καίγομαι, ἀπάντησε ἡ λίμπα.

Ἔτσι: ζήσαμε ἐμεῖς καλά καὶ σεῖς ἀκόμη καλύτερα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πορεία με τὸ χιόνι στὰ χειμαδιά	» 12
Τὸ φεῖδι πὸ ἐτρωγε τὰ αὐγά	» 16
Ἕνας γάμος στὸ χωριὸ Κεφαλέβρουσο	» 18
Πῶς ἔγινε ὁ γάμος τῆς ἀδελφῆς μου	» 23
Πῶς μαθαίναμε γράμματα	» 32
Ἕνα ταξίδι: τὸ φθινόπωρο—κ' ἕνα ἄλλο τὴν ἀνοιξή	» 36
Ὁ ἀδελφός μου καὶ τὸ φεῖδι	» 53
Τὸ κατοικίαι:	» 56
Τὰ βάσανά μας	» 61
Τὸ βασιλόπουλο καὶ ὁ γέρος (παραμῦθι)	» 71

«Τό Χωριό Κεφαλόβρυσο»
τῆς ΜΑΡΙΑΣ ΔΕΜΙΡΗ
τυπώθηκε στὴν Ἀθήνα
τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1966
σὲ πεντακόσια ἀντίτυπα.